

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ

8.

СТРАНА

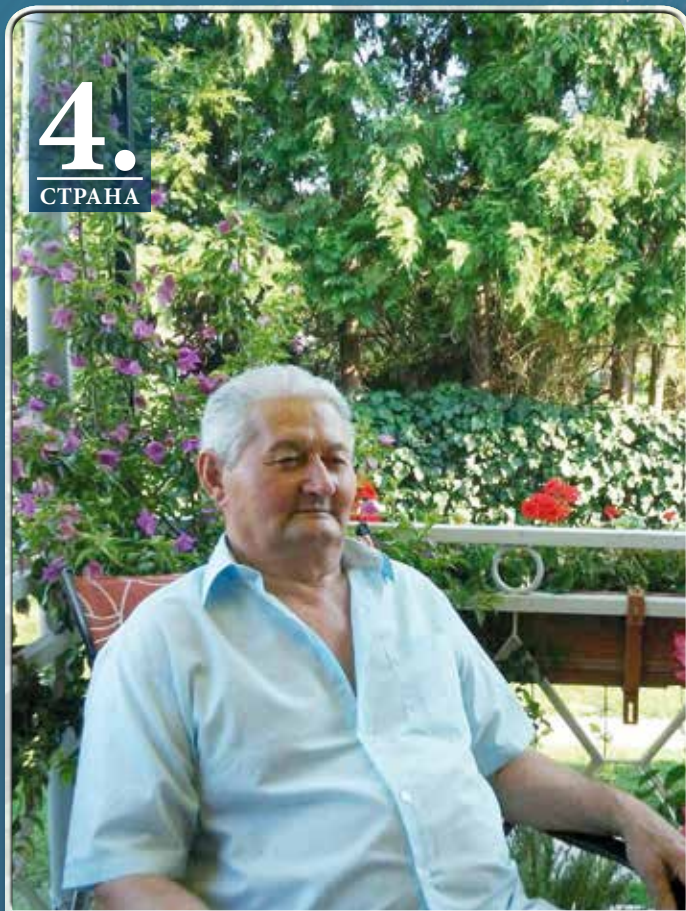
Сабља у језику

Српска уметност у 10 слика

7.

СТРАНА

4.

СТРАНА

Портрет: Никола Мијатовић

О Батањи и Десци – у Мохачу

6.

СТРАНА

ПОЛИТИКА

Лични сјај

Октобарски дани ослобођења свих српских градова заслужују да се памте као светли тренуци историје. Не треба заборавити да нигде у Европи није толико домаћих бораца погинуло за ослобођење главног града.

У тада десет пута већем Паризу је

Светла тачка – победа над фашизмом

Революционарни режим успостављен октобра 1944. године, често је био бесмислено суров и неправичан, али то не умањује јунаштво бораца и народа који су ослободили српске градове

погинуло мање од хиљаду Де Голових бораца и париских устаника, а у маленом Београду живот даде скоро три хиљаде наших бораца. Сигурно су многи људи, које ће касније стрељати нове власти, радосно учествовали у ослобођењу свог града и земље. Сви они који су активно сарађивали са окупатором, побегли су пре ослобођења.

Революционарни режим, успостављен тог октобра 1944. године је често био бесмислено суров и неправичан. Али то не умањује хероизам бораца и народа који су тог октобра, раме уз раме са борцима Црвене армије, ослободили своју престоницу и све друге градове

Србије. Црвена армија је убрзо после 20. октобра напустила Југославију, па су највећи део земље ослободили српски одреди са 800.000 бораца, већином Срба. Партизанска војска је следеће, 1945. године, постала најбројнији покрет отпора на свету, после кинеске Народноослободилачке војске.

Они су, борећи се од Срема до Трста, дали, вероватно, пропорционално броју становника, највећи допринос борби против фашизма на планети. Самостална борба нашег народа, омогућила је да се, после, каже „не“ Сталину и успостави државна независност. То је светла тачка историје, коју не треба да потамне револуционарне суровости.

Уосталом, највећи дан у сећању Француза је 14. јули, дан почетка Револуције. Французи не одбацују тај празник због крвавих злочина касније јакобинске диктатуре. Тако ни Срби не би требало да одбаце традицију партизанског антифашизма, по којој су познати у свету.

Предраг Марковић,
историчар

Аналистичари о шансама председничких кандидата

Руска подршка Николићу не би била пресудна

Оптимизам председника Србије Томислава Николића да, ако се буде поново кандидовао, нико неће моћи да угрози његову кандидатуру, само делимично има основа, јер ће му кључна бити подршка СНС-а, сматрају аналитичари

Према оцени већине аналитичара, Томиславу Николићу би евентуална подршка из Русије, или сусрет пред изборе с руским председником Владимиром Путином, била плус, али не би пресудно утицала на победу.

Председник Србије је изјавио да, уколико буде кандидат на председничким изборима следеће године, ниједан противник неће бити довољно

јак да угрози његову победу. У исто време, медији пишу да је Николић одлучио да се кандидује и да очекује подршку премијера. Иако је раније говорио да ће његова кандидатура зависити од подршке његове бивше странке, СНС-а, па и да је још рано за одлуку о кандидатури, Николић је ових дана из Русије поручио да не види разлог због којег се не би кандидовао.

сад рећи, јер то зависи од много фактора. Ако не буде имао подршку СНС-а, а та странка не буде имала свог кандидата, онда се његове шансе смањују, али и даље остају велике. Постоји и трећи сценарио, а то је да СНС подржи некога. У тој ситуацији се његове шансе смањују — указује Вуковић.

Владимир Пејић, директор Агенције за истраживање јавног мњења „Фактор пулс“, наводи да је Николић већ добио једне изборе и да на томе може да гради самопоуздање, али додаје да

Премијер Србије Александар Вучић поновио је да ће се председничким изборима бавити за шест месеци и да ће, када СНС буде одлучио ко ће бити кандидат, покушати да се у 25 или 30 дана супротстави другим кандидатима који мисле да су већ победили.

Ђорђе Вуковић, извршни директор ЦеСИД-а, каже да је јасно да је Николић један од озбиљних фаворита на председничким изборима.

— Уколико га буде подржала најјача странка, односно СНС, у тој ситуацији има изразито фаворитску позицију. Да ли ће победити не може се

би за такву тврдњу морао да има упориште и у другим факторима.

— Мислим да он том изјавом провозира евентуалну одлуку својих бивших колега из СНС-а. Ипак, за Николића ситуација сада није иста као и 2012. Прошао је кроз низ медијских напада, било основаних или не. Добар део његових гласача није осетљив на питања попут тога да ли има лажну диплому или има или нема факултет. Осим проблема са медијима он се и благо дистанцирао од Вучића. Нисам сигуран у његову победу без подршке СНС-а — наводи Пајић. ■

Министарка Ана Брнабић:

Србија предњачи у поштовању мањинских права

Министарка државне управе и локалне самоуправе Ана Брнабић изјавила је да је Србија потврдила да је шампион у Европи у поштовању мањинских права и да намерава да тако и остане.

Брнабићева је, на конференцији за новинаре после састанка са председницима националних савета мањина, рекла да се Србија „разликује од других земаља у Европи по томе што је институционализовала механизам сарадње са националним мањинама“.

„Влада Србије је пуно урадила на развоју дијалога са представницима

националних мањина“, рекла је, наглашавајући да је имплементација Акционог плана који је Влада усвојила у марту тренутно најважнији задатак.

Додала је да у спровођењу Акционог плана очекује подршку свих представника националних мањина, али и институција, као што су Повереник за заштиту равноправности и Канцеларија за људска и мањинска права, и најавила да предстоје измене и допуне закона о правима националних мањина и Закона о националним саветима националних мањина. ■

НАЈЈАЧЕ КАРТЕ У РУКАМА НАПРЕДЊАКА

Када је реч о евентуалној подршци из Русије, Владимир Пејић, директор Агенције за истраживање јавног мњења „Фактор пулс“, каже да све зависи од тога ко ће све учествовати у председничкој трци.

— Није исто ако учествује Вучић или не учествује, или ако учествује или не Вук Јеремић. Пре свега ту мислим на Вучића. Није изводљиво да Путин својом препоруком у тој мери утиче на то ко ће бити председник. Ако се ослони само на њу, онда може лоше проћи — закључује Пејић.

Како искористити шансе које пружа Дунав

ДРУШТВО

Колевка цивилизација и спона међу европским народима

Угледни мађарски часопис „Дипломата“, недавно је објавио серију ауторских чланака амбасадора Србије у Будимпешти Радета Дропца, који нашу матичну земљу представља и у Дунавској комисији и њоме председава од 2014. године. Један од његових написа, који преносимо у овом броју СНН-а, говори о предностима живота у приобаљу Дунава, могућностима које треба искористити и корацима које у том правцу чини Дунавска комисија

Живећи у Будимпешти, на обалама лепог плавог Дунава, у прилици смо да свакодневно уживамо и дивимо се његовој лепоти, мирноћи и снази, али нам често, нео-

Дунав има улогу и у речном саобраћају, јер се користи за туристичка путовања, као и за превоз робе између северозапада и југа Европе, а представља и жилу куцавицу која

СТРУКТУРА ДУНАВСКЕ КОМИСИЈЕ

Дунавска комисија делује на два нивоа. Први је државни ниво, који чине представници земаља чланица. Стални чланови међу собом бирају Председништво комисије, са трогодишњим мандатом. Бира се председавајућа земаља (тренутно је то Србија), а, такође, и заменик председника (Мађарска) и секретар (Румунија).

Други ниво је стручни и његов састав је: генерални секретаријат, заменик генералног секретаријата, главни инжењер, осам саветодаваца из различитих земаља, који су одговорни за различите области пловидбе и техничко особље.

У раду Комисије користе се три званична језика: француски, немачки и руски, а предложено је и увођење енглеског језика. Ово тело састаје се два пута годишње. На тим састанцима решавају се питања везана за техничку, правну и финансијску област.

чекивано, ова река покаже и своју другу, опасну страну и разорну моћ. Ова очаравајућа река, различита је дуж свог дугог тока: од мирне, широке и јаке, до брзе и узане.

Дуж њених обала, од Немачке до Црног мора, живе бројне нације, које имају различите обичаје, традицију, веру. Обале Дунава биле су колевке бројних старих европских цивилизација. Једна таква колевка био је, на пример, Лепенски вир — у периоду од око 9500. до 7200. године пре наше ере, а затим у раном и средњем неолиту, од око 6250. до 5500. године пре наше ере, који се налазио на територији данашњег Националног парка Ђердап у Србији.

Сећање на ову реку је данас једна од успомена коју са собом понесе посетиоци Будимпеште, Беча, Братиславе, Београда или неког другог лепог града, кроз који она протиче.

повезује Северно море и Атлантски океан са Црним морем. Подсетио бих, да је Дунав дугачак 2857 километара и представља најдужу европску реку после Волге. За пловидбу бродом може да се користи 2600 километара његове дужине, с тим да велики бродови могу да саобраћају дужином од 2414 километара. Са бројним притокама, он има једно од највећих корита на свету, чија је површина 817.000 квадратних километара.

У дунавском региону живи око 115 милиона Европљана. Изградњом канала Рајна-Мајна-Дунав обезбеђена је и нова привредна путања Европом. Поред тога, Дунав је део седмог транс-европског канала и главни водени пут Европске уније. Из холандске луке Роттердам, годишње се превезе 100 милиона тона робе, а највише сирови минерали и неминерали, гвожђе, бакар, чврсто гориво и житарице.

Нажалост, искоришћеност Дунава, у односу на Рајну и Мајну, износи свега 10 до 15 одсто од њених стварних могућности, а то би се могло побољшати развојем речног пута, проширењем постојећих лука и њихово повезивање ауто-путевима и пругама. Све ово подразумева знатна финансијска улагања, што земље поред ове реке, не могу саме да спроведу.

У Србији је Дунав највреднији природни и привредни извор и у њој је дуг 588 километара, са највећим притокама — Савом, Тисом и Дрином. Многи важни градови, као што су Београд, Нови Сад, Смедерево, леже на обалама ове реке, а ту су и историјске знаменитости, попут Голубачке тврђаве, Сремских Карловаца и Националног парка Ђердап.

Од распада Југославије, Србија нема везу са морем, тако да је Дунав сада њена веза са западним и источним Европом, као и са Црним морем. Последњих година Србија је много уложила у развој ове реке.

Дуго година је трајала борба за превласт над Дунавом. Важно је било његово надгледање. Резултат је било установљивање европске Дунавске

комисије, 1856. године у Паризу, као прве институције која ће се бавити проблемима Дунава. Садашњи одбор је основан у Београду 18. августа 1948. године. Представници земаља које су учествовале на тадашњој међународној дунавској конференцији, потписали су конвенцију која се односи на систем пловидбе Дунавом и она је и данас важећи документ.

Београдски споразум је веома важан међународни документ и он се налази у Србији. Крајем XX века у средњој и источној Европи догодиле су се крупне друштвене, привредне и политичке промене, које су створиле повољне услове за ревизију Београдског споразума. Дунав крије многе могућности на привредном, саобраћајном и туристичком плану, али без озбиљног материјалног учешћа заинтересованих страна не може бити напретка.

Године 2011. прихваћена је Стратегија Европске уније за Дунавски регион и она се данас чини најреалнијом могућношћу за подстицање даљег напретка.

Раде Дробац,
амбасадор Србије

ЈЕДНАЕСТ ЧЛАНИЦА И ДЕСЕТ ПОСМАТРАЧА

Главни задатак Дунавске комисије је да допринесе унапређењу бродског саобраћаја на Дунаву, заштити човекове околине, развоју технологије и привреде, модернизацији, обједињавању правила и стандарда. Ово тело тесно сарађује са бројним институцијама које се баве речним саобраћајем.

Од 1954. године, седиште европске Дунавске комисије је у Будимпешти. Земље чланице су: Аустрија, Бугарска, Хрватска, Руска Федерација, Мађарска, Молдавија, Немачка, Румунија, Србија, Словачка и Украјина. Као посматрачи учествују: Холандија, Чешка, Француска, Турска, Кипар, Грчка, Црна Гора, Белгија, Македонија и Грузија.

РЕПОРТАЖА

Никола Мијатовић, о берби грожђа и ловранским винима

Некада смо грожђе брали ми, а данас чворци

Док октобарски ветар из далеких
винограда доноси мирис зрелог, слатког грожђа,
као да је и ваздух лепљив од његове сласти.

У јеку берби, сећања Николе Мијатовића,
рођеног Ловранина, сежу далеко и надовезују се
на приче предака. Не прекидамо га питањима,
јер говори надахнуто о ономе што добро познаје
и воли, о виноградима и вину, о неким
„бољим и лепшим временима“, о младости...

Некада су све породице у Ловри обрађивале винограде. Сада слабо ко ради. Ми остарели, а младе занима нешто друго. Нема ко. Пропадају, нажалост! Ловрански виноград су били на неколико парцела: Ундрц, Подрастик и Светица, на око 20 холти. Сада су то њиве на којима се сије жито, а од старина су били виногради. До седамдесетих и осамдесетих година прошлог века сви смо радили. Било је и грожђа и вина. Сећам се да је свако знао своје бразде, није требало ограђивати. Обрађивали смо на начин који смо од наших старих научили. Највише су се гајиле мешане сорте. Међу њима је било племенитих, али и полудивљих које су се развиле и прошириле после епидемије филлоксере, крајем XIX века. Од неколико таквих сорти, добијали смо добра и питка вина. Имали смо отеле, за здраво јако вино. Ондак, динка, укусно, ружичасто грожђе, сланке, скадарке и липолиста, нове, белог ризлинга, „езер јо“, не знам ти превести, јер је као „хиљаду добро“. Боме! Било је још фела, сада се не сећам којих. Увек се пило чисто вино, без воде и соде. А шећер смо мећали само у мушт, у младо вино. Њега су могла и деца пити. Здравно било, као сок. Другог пића нисмо ни имали, није се тада куповало пиво. Вино је забадава било, сами смо га правили, а друго штогађ је требало купити.

И како је песковита земља погодовала лози, вредно смо радили. То лоза тражи. Радника! Виногради су нам били на брегу, у близини Дунава. Све што им треба, било је ту: вода, сунце и песковита земља. У винограду је свако имао и неку воћку. Било је трешања, бресака, јабука, шљива, по која

крушка или орошак и бадем. Прави рај!

Требало је то и чувати да когађ не краде и не ломи. Нико из села нашег није крао. Срамота је било красти, није к'о данас. Али и онда је било таквих који су однекуд долазили и штећу правили. Био је, сећам се, пудар, онај који је чуво и обилазио. Плаћали смо по договору колико ко има бразди.

Пањеве смо зими загрћали, а у пролеће одгрћали, тражили су бригу преко целе године. Лоза се окопавала жуљачом, мотиком за ту намену. Преко лета смо је везивали ликом и љуштуром кукуруза, ломили што није требало, шприцовали плавивијем каменом кога смо, ако је у грумену, разбијали у авану. Редови су били напачкани, онако управо. Свака бразда под конач. На Преображење, 19. августа, прве плодове, најлепше гроздове, носили смо у нашу цркву да их попа освешта и подели народу у знак захвалности Богу на плодовима.

Берба је почињала крајем септембра, па све до средине октобра је трајала. Било је кад смо дочекали и први мраз. Једни другима смо помагали. У моби је све лакше и лепше. Већма су нам у помоћ долазили родови. Скупљали смо грожђе у видра. Износили смо их у путуњи на кола, која су коњи вукли. У колима су биле дрвене каде, где смо истресали грожђе. Прерађивали смо га у домаћинствима: муљало се и дарило, свако зрно је требало да пукне, а у преси

ЕЈ, ТО ЈЕ БИО ЖИВОТ!

„Ловрани су више волели вино од ракије. Нисмо се напијали, али смо уживали. Вољо сам и ја, к'о и сви млади. Ала је лепо било кад-гођ! А, ја! А пило се уз ужину, свакодневно. Било га је субито за свеце и бучуре. Нико није продавао вино. То је за наше домаће потребе било. Ми смо имали по 300-400 литри белог и црвеног.

Када се заврши посао, веселили смо се. Жене су спремале гулаш или паприкаш, крофне, колачиће, и обавезно се износило старо вино. Велика се трпеза спремала. Цело село се веселило, а било нас је тада око 350 душа у Ловри. Еј, то је био живот!”

да се све исцеди, до капи. Пресовало се по дваред или триред и изливало у бурад да преври.

Бурад су била од дудовог или храстовог дрвета, а после су прављена и од јеловине. У време врења, у подрум се није ишло због испарења мушт-гаса. Негде око јануара, фебруара, вино се претакало, киселица се опциговала у другу бурад. Од комине се пекла ракија. Комину смо чували на крају авлије, у сеници, у бетонској кади. Велике су то биле каде и по 500 литри. Нису их имале све куће, јер нису сви ни пекли ракију, већ су комину давали коме је требала. Било је када смо је проси-

САЧУВАЛИ „ЛОВРАНСКИ“ СРПСКИ

Никола Мијатовић рођен је 1934. године. Одрастао је у петочланој породици, у Ловри. Отац Милош, био је земљорадник, а мајка Јулијана Гергев-Мијатовић, домаћица. Одрастао је уз две сестре, Нату и Косаву. Спадали су у угледније и имућније ловранске фамилије. Били су типична патријархална, побожна породица и сачували изворни српски језик, специфичан „ловрански“ локални говор са много архаизама (штокавски говор са новом акцентуацијом). Поштују и воле своје православне обичаје, цркву, традицију, школу и своје село.

Никола се оженио Наталијом Симић, Ловранком са којом је у браку скоро шездесет година. Најпре је радио на свом газдинству, а после у селској задрузи. Изродили су двоје деце, Јулијану и Љубомира, и имају четири унука. Један од њих је инжењер винарства и виноградарства.

ИШЧЕЗЛИ МЛАДИ ВИНАРИ

У Ловри и околини још ретко ко обрађује виноград – свега четворица или петорица газда. Велика површина је препуштена пропадању, али пре осам до девет година, млади Ловрани, једне јесени као што је ова, благе и лепе, одлучише да среде један део на Унцу. Дадоше се здушно на посао. Радили су по упутствима својих старих који већ нису обрађивали винограде. Средили су неколико бразди, чокоте ослободили.

Главни винари су били: Никола Которчевић, Никола Гергев и Ненад Алексов, а помагали су им Предраг Алексов, Душан и Зоран Хранислав, Марко Краус, Дејан Мијатовић, Растко Гергев, Атила Фарда и Мита Сокић, који им се придружио из Медине. Увече су и девојке дошле. Певало се и свирало, све до зоре.

Момци су били поносни на свој подухват. Просто, пожелели су да винограде оживе и препороче. И све по рецепту дедова и очева. Чудесно се здружише боје, сласти и мириси у божански напитака. Било је белог и руменог грожђа, све до црно-плавог и пурпурног. Добили су стотинак литара њиховог, дечачког вина. Сместише га у подрум код бабе Лепоске.

Дуго се пијуцкало и причало о томе, али нико више не оде до винограда, да види да ли су живи чокоти, има ли нових ластара или се све сплело, и воће и грожђе, и постало гозба и радост за чворке и друге птице небеске.

пали по њивама па заорали. Пре зиме, бетонске каде су затваране блатом да не уђе ваздух. Чували смо је до пролећа, а ко је био жедан, пекао је ракију и раније. Ракија се пекла у Ковину, у ракијиници код Закарјаш Јожефа.

Раније смо много радили, ал' смо се више састајали, диванили смо и веселији били. Сећам се, певали смо: „Откуд идеш Никола“, „Дођи лоло и дођи лоло“, „Ситна кишо, ти не падај на ме“... Тета Наталија рече да јој је била омиљена „Ладан ветар пољем пири“.

Одједном, сам од себе, негде из дубине душе, из оног кутка непролазне младости, отрже се глас:

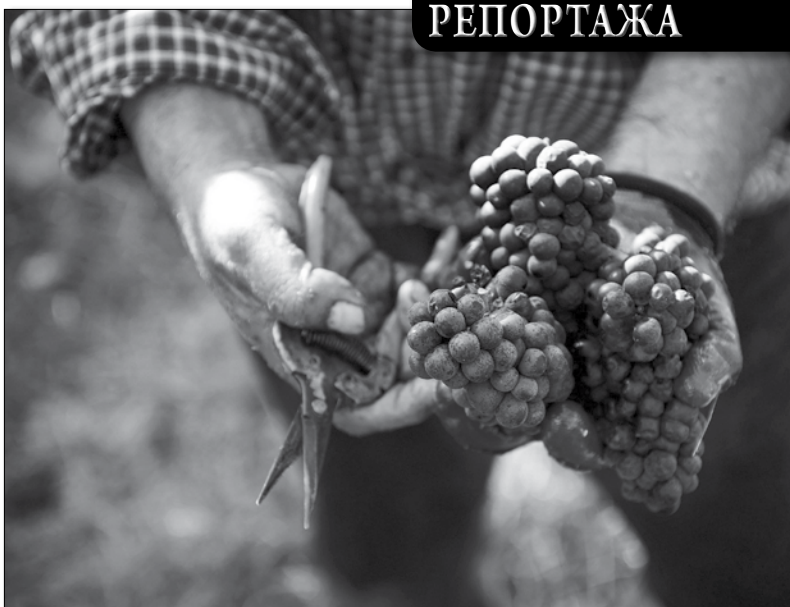
*„Ладан ветар пољем пири,
А на земљу пада ноћ.
Из ока ми суза блиста
Јер од тебе морам поћ.
Ах не иди, не иди, ошћани ти
Мој мили драги, на мом срдашћу...“*

Нежно се песма разлегала. Непоновљив тренутак усхићења, нешто несвакидашње, а десило се спонтано усред приче коју наш саговорник не обично заврши.

„А сада, гледао сам како чворци беру. Један маше крилима између редова и круни грожђе, а други купи по земљи зрела зрна. Ваљда после замене улоге. Јој, Боже мој, само чворци и фазони (ловрански назив за фазане)“.

Славица Зељковић

РЕПОРТАЖА

ВАТРА, ОТРОВ, ЛЕК, ИСТИНА...

Једна легенда каже да је грчки бог Дионис творац вина. Наиме, на једном од његових путовања по Азији, свидела му се мала, чудновата биљка. Не знајући како да је пренесе, а да му не увене, засадио је у шупљу птичју кост. Била је то винова лоза, а како је бивала све већа, Дионис ју је пресадио у лављу, па затим у магарећу кост. Међутим, била је све већа и разгранатија и Дионис ју је поклатио људима. Њен сок, односно вино, разбијало је бриге и будило весеље. Зато су, каже легенда, људи када пију вино весели као птица, али када претерају постају горопадни као лав, а на крају се понашају јогунасто као магарци.

Друга легенда каже да је прво семе „божанског пића“ засадио персијски краљ Дијем. Једнога дана владар је посматрао вежбу својих најбољих стрелаца, када му је поглед привукла велика птица која се борила за живот, јер јој се змија обмотала око врата. Краљ је наредио стрелцима да убију змију и тако је спасао птицу. Она му је у знак захвалности из кљуна дала неколико семенки, из којих је израсла биљка која је рађала слатко зрнење. Брзо је расла, па је владар вишак почео да одлаже у бурад. Када је врење почело, краљ је пробао напитака, али како је био опор, наредио је да се на бурад стави натпис „отров“. Убрзо се прелепа девојка из његовог харема разболела, а како ју је много волео, краљ је желео да јој скрати муке и напио је „отровом“. Уместо да умре, она је оздравила и од тада се вино сматра лековитим.

ГОСТОВАЊА *Октобарско дружење Мохачана*

Предавање Боривоја Руса у Српском клубу

У организацији Самоуправе Срба у Мохачу и месне Српске читаонице, гост тамошњих Срба и њихових пријатеља, 15. октобра био је Боривој Рус, културолог и новинар из Деске. Предавање је приређено у оквиру серије клупских вечери, које се приређују сваке треће суботе у месецу

Боривој Рус је, на самом почетку свог излагања, истакао задовољство што је најзад успео да се одазове позиву Зорице Степанов, председнице мохачке Српске читаонице, која га је и раније позивала, с циљем да представи своју многострану културну делатност. Потом је присутне укратко упознао са деловима своје биографије, истакавши да је, и поред тога што је рођен у Батањи, многе своје активности усмерио на рад Културно-уметничког друштва „Банат“, у Десци.

Поред организационих послова у ансамблу, паралелно је радио као новинар. Добар део текстова који су некада објављивани у српском недељнику и који су се могли чути путем етра, на таласима Радио Печуја, у проширеној верзији, место су добили у едицији под називом „Дешчанске свеске“. Беседник је детаљно говорио о њима и њиховом садржају, нагласивши да се оне објављују са циљем да се и већински мађарски народ упозна са историјатом и богатством културе Срба у Десци. Међутим, грађу објављену у овој едицији касније су преузели и уредници других етнографских издања, како у Мађарској, тако и у Србији.

Гост из Деске је приликом свог излагања признао да се бави и писањем кратких форми – за своју душу. Инспирацију му дају река Мориш и салаши којих је све мање и који су, слободно можемо рећи, готово ишчезли. Наравно, у његовим причама место је добила и родна Батања, где је са Кристифором Брцаном, данас председником Културно-уметничког друштва „Банат“, много тога забележио и сакупио.

„Често одлазим у Батању, али данас више нема салаша, а нема ни човека који би нам сада могао причати о њима“, рекао је са сетом у гласу Боривој Рус. Он је, говорећи о родном месту и Батањцима, повукао паралелу са Деском и Дешчанима, по питању очувања и неговања традиција и обичаја.

Међу онима који су верно чували традицију, обичаје и српство, били су и свештеници, од којих је, како рече гост, добио много лепих речи, мудрих мисли, савета и путоказа, који су оставили трагове у његовом животу. Он је посебно истакао проте Ивана Јакшића, Велимира Вељка Гедоша, Михаила Крунића, Илију Минчовића и Радована Степанова, који су, како је нагласио Рус, за њега били истински чу-

вари и носиоци светосавског православља и српства.

Боривој Рус је подвукао да у свим насељима – где још има српског народа – треба обновити наше светиње, чувати последње споменике нашег постојања, међу које убраја и српске гробове и надгробне споменике. Говорећи о гроблима, излагач се осврнуо и на старо српско гробље у Десци, које је захваљујући једном успешном курсу „Баната“ обновљено.

Посебно је говорио о раду споменутог културно-уметничког друштва, чији састав се у односу на почетке његовог рада знатно изменио, што има својих предности. Наравно, „Банат“ као такав јесте и данас носилац многобројних пројеката и манифестација од којих је Боривој Рус издвојио оживљавање „Српске свадбе“, „Фестивал ајвара“, разне пројекте и многе друге приредбе које красе Дешчане.

Међу становницима тог села било је и оних које су између 1950. и 1953. године депортовали на Хортобађ. Боривој Рус је са сетом у гласу описао трагичне судбине тих породица, међу којима се налазила и његова. Уједно је додао да је већ написао један рад под насловом „Црни воз“, који говори о тим тужним годинама, а свакако ће настојати да након истраживања по архивама, дође и до наставка објављивања историјских прича о временима средине прошлог века.

Информисао је присутне да је од стране једне екипе, састављене од историчара, замољен да се укључи у истраживање прошлости, везане за депортацију. Тај задатак је прихватио, а резултати истраживања биће финализовани крајем лета следеће године, да би потом уследило објављивање нових информација у штампаној верзији.

Једнопочасовно излагање Боривоја Руса, културолога и новинара из Деске проухало је веома брзо. Искористивши дружење са Мохачанима и њиховим пријатељима, гостима, он је поделио своја размишљања са присутнима, о разним темама, а занимало га је и тренутно стање у којем се налази месни српски православни храм.

Клупско вече у Мохачу окончано је вечером, односно дружењем и ћаскањем, а следећа приредба у месном Српском клубу заказана је за трећу суботу у новембру.

П. М.

ВЈЕЧНАЈА ПАМЈАТ

Ђуро Франковић 1945–2016.

Сви који су познавали културног радника, публицисту, књижевника, етнографа и новинара Ђуру Франковића из Печуја, били су изненађени и погођени вешћу о његовој смрти. Преминуо је 9. октобра, изгубивши битку против неизлечиве болести.

Након полагања матуре у будимпештанској Српско-хрватској гимназији, Ђуро Франковић је наставничку диплому из хрватско-српског језика и историје стекао на Високој

учитељској школи у Печују. Већ тада почео је да сакупља етнографско благо Хрвата у Мађарској, а касније је тај сакупљачки рад проширио и на српску мањину у Жупанији Барања.

Био је и члан Народног редакције Мађарског радија, односно, међу првим сарадницима народног телевизијске емисије „Наш екран“. Паралелно са новинарским радом предавао је етнографију и методiku на Високој учитељској школи.

Целог свог живота неуморно је сакупљао етнографско благо Хрвата у Мађарској. Поред тога, бележио је детаље из живота српске народности и те своје радове публиковао у „Етнографији Срба у Мађарској“. Био је уредник хрватског издања ове едиције.

Ђуру Франковића су, поред чланова породице, на последњи најдужи пут, на печујском гробљу 27. октобра испратили његови многобројни пријатељи, познаници и поштоваоци.

Нека му је слава и вјечнаја памјат.

Предраг Мандић

КУЛТУРА

Дела из Галерије Матице српске у Печују

Српска уметност у десет слика

Након више градова нашег региона, изложба која представља малу ретроспективу историје српског сликарства, стигла је и у Печуј. Поставка је реализована захваљујући Печујско-барањском српском удружењу, Самоуправи Срба у Печују и Галерији Матице српске

Предраг Мандић и Снежана Мишић

Дела путујуће изложбе из Новог Сада изложена су у Дому цивилних заједница у Печују, где је поставка и свечано отворена. Поздравивши присутне, председник Печујско-барањског српског удружења Предраг Мандић, подсетио је да су Матица српска и њена галерија основане у Пешти и да сарадња Срба у Печују и Галерије Матице српске има дугу традицију. Остварена су три веома успешна пројекта: заједничка организација изложбе слика чувеног сликара Петра Добровића током 2010. године, када је Печуј био културна престоница Европе; изложба о Сави Текелији, као и рестаурација и конзервација икона српских цркава из Барање у Галерији Матице српске, које данас чине саставни део Црквено-уметничке збирке у Печују.

Присутне поштоваоце и љубитеље српске уметности и културе поздравила је Снежана Мишић, програмски директор Галерије Матице српске и аутор изложбе, у чијем друштву се налазио и рестауратор-конзерватор Дарко Деспотовић.

Госпођа Мишић је најпре говорила о настанку изложбе мобилног карактера, да би потом указала на богатство српске националне уметности, коју Галерија Матице српске баштини.

— Српска уметност коју баштини Галерија Матице српске, настајала је на подручју данашње Војводине, у некадашњој Аустро-угарској, тј. на овом културно-уметничком простору. Неки од уметника из наше галеријске колекције су рођени на територији данашње Мађарске, као што је Катарина Ивановић. Ова изложба

представља причу у десет слика о развоју српске уметности од XVIII до прве половине XX века. Кроз различи-

те теме и различите технике желели смо да прикажемо процес развоја и модернизацију српске уметности. Оно што јесте заједничко у свим овим сликама је да су биле прве: дали у стваралаштву уметника, или у српској уметности — истакла је госпођа.

Након свечаног отварања изложбе, публика је имала прилику да погледа радове истакнутих уметника, као што су: Христофор Жефаровић, Димитрије Бачевић, Стефан Тенецки, Катарина Ивановић, Павле Симић, Павле (Паја) Јовановић, Стеван Алексић, Сава Шумановић и Иван Табаковић.

Одабрана дела поменутих аутора веродостојно говоре о развоју српске уметности тога доба, о њеном процесу модернизације и укључивању у савремене европске уметничке токове, о темама, идејама и уметницима, али и о значају и вредности српске националне уметности и културне баштине.

Део богатства културног наслеђа српског народа може се погледати до 3. новембра ове године. Реализацију изложбе су омогућили: Министарство културе и информисања Републике Србије, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама и Фонд Министарства за људске ресурсе (ЕМЕТ).

СНН

Циклус разговора „Мисаоне бомбонице“

Путовања, судбине, ходочасници

Ваш извештач је, при доласку на планирани догађај у позоришту „Мадач“ био спреман да напрегне чула, изоштри концентрацију, записује и снима, али је био затечен чињеницом да је сала била испуњена до последњег места, и да је публика заједно са учесницима дисала као један, стопивши се у исти сентимент. Наравно, међу посетиоцима су били чланови породица, пријатељи и рођаци људи који су говорили на сцени, многи и сами ходочасници, баш као Марица Мандић и Марко Рус.

А у позоришним фотељама, о својим путовањима, разлозима за њих и животним искуствима која су тако црпили, говорили су те вечери четири позната лица мађарске медијске сцене: стална чланица позоришта „Vig“ Жужана Хулан, новинарка Анико Шандор, глумац позоришта „Централ“ Јанош Пап и директор Српског позоришта у Мађарској и глумац Милан Рус. Модератор вечери под називом „Путовања, судбине, ходочасници“, које се одржава у оквиру серије разговора „Мисаоне бомбонице“, био је Иштван Чутка, познати глумац и играч у Српско-хрватском фолклорном ансамблу, који је водио легендарни Антун Кричковић.

И док су Жужа, Јанош и Анико говорили о томе како су доживели *El Camino Frances*, 800 километара дуг пут ходочасника од места Сент Жан пид де Порт у Француској, до шпанског града Сантјаго де Компостела у Галицији, и катедрале старе 900 година, наш Милан Рус, и сам ходочас-

ник на овом путу Светог Јакова 5 пута, све присутне заинтересовао је својом причом о путу кроз Србију, „Трагом Патријарха Чарнојевића“, који он назива — *El Camino Serbes*.

— Пошли смо из Пећке патријаршије и пред пут смо седели баш под оним думом за који се сматра да је правио хлад и старом патријарху, док је у глави пребирао мисли и доносио одлуку да ли да се крене у велику сеобу. Ходали смо главним путевима, јер није било мапа сеоских, земљаних стаза, а са мном су на ово српско ходочашће пошли и моји пријатељи Ноеми Борбел и Тибор Прагаи, које сам упознао на претходним ходочашћима у Шпанији. Тамо смо се спријатељили, заједно пешачили, делили километре, врелину и сендвиче, и

И док су сви остали учесници вечери и ходочасници о путу *El Camino* написали књигу о својим искуствима и доживљајима, Милана Руса то тек чека, када одложи хармонику између два чина, или уграби неки слободан тренутак у току припрема репертоара и организационих обавеза у Српском позоришту у Будимпешти.

Д. Б.

причали о Србији, коју су и они пожелели да виде и упознају на овај начин. Превалили смо заједно 720 км. Пут нас је са Косова водио преко дела Црне Горе, прошли смо кроз бројна српска села, одмарали се у кућама мештана, пили добру шљивовицу и стигли до Београда, а затим кренули на север, до Будимпеште и Сентандреје, која је била наш крајњи циљ — испричао је Милан, након што је вече отворио стиховима једне будимске српске баладе, које је рецитовао мађарској публици.

КЊИЖЕВНОСТ

Промовисан роман „Сабља у језику” Драгомира Дујмова

Романсирано указивање на „беле рупе” у српској историји

„Инспирација је нешто што се не може поручити, али ја имам ту врсту слободе да пишем када ми то иде од руке. Волим да се бавим историјским темама, и мислим да људи нису довољно заинтересовани за прошлост. Ја верујем да ми овде у Европи имамо још много тога да кажемо”, каже Драгомир Дујмов поводом промоције свог шестог романа

Промоција најновијег романа Драгомира Дујмова „Сабља у језику” одржана је 12. октобра, у галерији Српског културног центра, у пештанској Нађмезе улици. Присутне је најпре поздравио в. д. директора центра Милан Ђурић, изражавајући задовољство што је, уз аутора, приказивача и осталих посетилаца, гост промоције и познати писац из Србије, Ласло Вегел.

И док су светла и гледалиште испуњено до последњег места привлачили погледе пролазника на улици, љубитељи Драгомировог литерарног ткања су са пажњом послушали одломке из новог романа, које је аутор током вечери прочитао, као и излагање рецензента, дугогодишњег пишчевог пријатеља и честог госта Срба у Будимпешти, Давида Кеџмана Даке.

У свом шестом роману, Дујмов поново преплиће приче и догађаје из више векова, оживљавајући аутентичну документарну грађу својом богатом фикцијом и бајковитим легендама, чувајући од заборав готово заборављене речи језика, који може бити бритак као сабља.

— Драгомир вешто синтетизује оно што је пронашао у времену прошлом, а изазовно је за причу. Оно што је забашурена историја, што се десило, а нема га. То су такозване „беле рупе” у српској историји, чије последице и

данас осећамо, а управо њима се Дујмов бави у својим романима — каже Давид Кеџман Дако и објашњава да се овде ради о мозаик роману сачињеном од 16 поглавља, која прате десетак догађања почев од средине XVII века.

Занимљиво је да свако поглавље овог романа који нема чврсту формалну структуру, почиње стиховима Гаврила Стефановића-Венцловића.

ОСВЕТЉЕНЕ НЕПОЗНАНИЦЕ

„Са злом се не смео мирити, не смео ћутати; потребно је суочавање са светом, који треба мењати. Драгомирова „Сабља у језику” осветљава мноштво непознаница које су оставиле дубок траг у историји српског народа, а знање о њима је веома важно за потпуније разумевање националног и духовног идентитета”, порука је овог романа, према речима рецензента Давида Кеџмана.

XIV кварта, Задужбини Јакова Игњатовића, као и Зорану Меселџији, који је заслужан да моја књига овако изгледа.

Главни уредник СНН-а, професор и књижевник Драган Јаковљевић је, честитајући свом колеги Драгомиру Дујмову излазак нове књиге, подсетио на праксу да делови нових романа овог писца обично најпре угледају светлост дана на страницама „Српских недељних новина” и обећао да ће та традиција и убудуће бити присутна. Јаковљевић је, у својству професора Универзитета „ЕЛТЕ”, додао да је неколико студената те високошколске установе, одабрало да из различитих аспеката проуче стваралаштво Драгомира Дујмова и да ускоро треба очекивати серију дипломских радова на ту тему.

Аутор се захвалио на могућности да његово штиво, у форми фељтона у СНН-у, прочитају и они читаоци који не стигну на промоције у Будимпешти и, помало у шали, изразио наду да студенти неће бити преоштри у својим оценама његових дела.

Након завршетка званичног дела промоције, аутор је стрпљиво потписивао своје књиге, подсетивши присутне још једном, да их он увек са радошћу поклања својим читаоцима. Д. Б.

ДЕЛА ДРАГОМИРА ДУЈМОВА

Збирке песама

- Сунце се небом бори (Будимпешта, 1992)
- Немир боја (Будимпешта, 1997)
- Мериђијани (Будимпешта, 2000)

Збирке приповедака

- Згужвано доба (Будимпешта, 2001)
- Превозник тајни (Будимпешта, 2005)
- Будимске приче (Будимпешта, 2007)

Романи

- Бели путеви (Будимпешта, 2000)
- Воз савести (Будимпешта, 2005)
- Воз савести (друго преправљено издање — Будимпешта, 2009)
- Раскршће (Будимпешта, 2006)
- Време месечарења (Будимпешта, 2014)
- Огледало од зеленог јасписа (Будимпешта, 2015)
- Сабља у језику (Будимпешта, 2016)

Збирка есеја

- Чувар пештанског кандила (Будимпешта, 2005) — есеји о Стојану Д. Вујићу

Либрејо

- Пастир вукова — Свети Сава (Будимпешта, 1994) — прва српска рок-опера

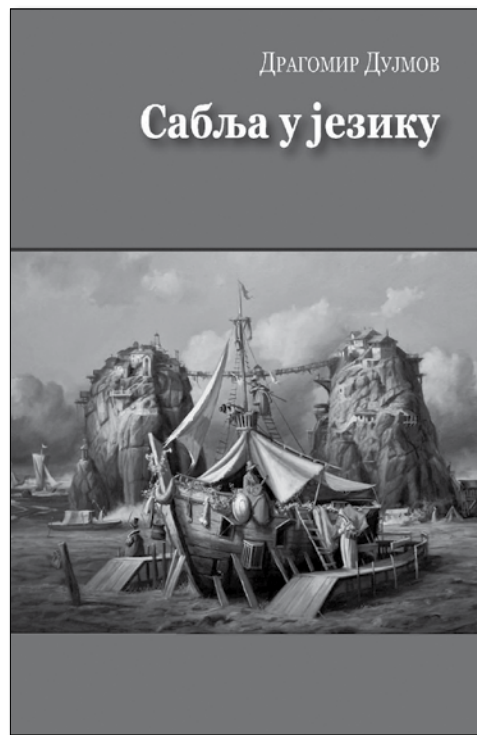
Научно-популарна лихература

- Заборављени српски листови у Будимпешти (1866–1914) (Будимпешта, 2007)
- Сантовачки летопис са допуном (Будимпешта, 2010)
- Храм Светог Великомученика Георгија у Будимпешти (коаутор: про-тонамесник Зоран Остојић — Будимпешта, 2011)
- Будимпештом српски знамен (Будимпешта, 2012)

Они су увек дубоко укомпоновани у тему и повезани са централним догађајем, којим се то поглавље бави, било да се ради о унијаћењу Срба у Жумберку, српском страдању пре три века у Доброкесу, или другим догађајима који повезују далеку прошлост са критичким погледом аутора, који износиће чињенице и у њих удахује живот.

— Помало сам се и сам изненадио кад сам схватио да је ово мој шести роман. Инспирација је нешто што се не може поручити, али ја имам ту врсту слободе да пишем када ми то иде од руке. Волим да се бавим историјским темама, и мислим да људи нису довољно заинтересовани за прошлост. Ја верујем да ми овде у Европи имамо још много тога да кажемо — истакао је аутор и прочитао неколико одломака из свог романа „Сабља у језику”, а након тога се и захвалио свима који су помогли и подржали издавање његове нове књиге.

— Желим да се захвалим самоуправама VII, III, XII и

Италијански гроф, пријатељ Срба (2)

ФЕЛТОН

Старијем сину наследство, млађем наука

Недељом и о празницима дечак Луиђи Фердинандо Марсиљи, са оцем Карлом, мајком Маргаритом и са још шесторо браће и сестара, одлазио је у огромну базилику Светог Петронија. Ова црква одликовала се многим вредним стварима. У њој је било преко двадесет капела, но она је ипак највише била запажена због започетог, али никада завршеног украсног прочеља. Понекад би мали Луиђи за време мисе дубоко замишљен посматрао стравичну фреску маистра Ђованија од Модене. На њој је био приказан Мухамед у паклу, баш онако како је то Данте био описао. Пророк је лежао на једној стени наг, као од мајке рођен, са завезаним рукама иза леђа. Један од рогатих ђавола држао га је за гушу и непрестано давио. Одмах до њега примећивао се црни Луцифер, који, иначе, прождире грешне душе. Остали несрећници беху обешени наглавачке и кињени разним грозотама. Једне су безвремено уједале змије отровнице, док су друге мучили зелени врагови са крилима шишмиша. Било је и грешника чија су тела црни, рогати, пали анђели комадали разним бодезима, а било је и оних које су тамнолаки пацови уједали и сисали им свежу крв.

Уважавајући традицију болоњских патриција, по којем породично наследство припада најстаријем сину, млади гроф је кренуо путем науке. Подучавао се у родној Болоњи, на најстаријем европском факултету, а доцније у Падови и Венецији. До краја живота је са највећим поштовањем говорио и писао о својим професори-

Уважавајући традицију болоњских патриција, по којој породично наследство припада најстаријем сину, млади гроф је кренуо путем науке. Школовао се у родној Болоњи, на најстаријем европском факултету, а доцније у Падови и Венецији

ма као што је био „божанствени“ Марчело Малпиги, лекар, природословац, зачетник микроскопске анатомије биљака и животиња, Лелио Трионфети, филозоф и ботаничар или Ђеминијано Монтанари, чувени

математичар, економиста и астролог. Они су га заувек заразили клицом од које до краја живота није успео да се излечи. Био је заражен грозницом науке и научног истраживања.

Када је Луиђи Марсиљи напунио

осамнаесту годину, његова мајка Маргарита је без претходног боловања изненада променила светом. Тешко је поднео губитак вољене мајке. Луиђијев ујак Антонио Ерколани, исусовачки редовник, повео га је ради утехе у Рим. Овде је први пут срео папу Иноћентија XI. Приликом аудијенције, поглавар Римокатоличке цркве дуго је говорио о турској опасности која је и надаље представљала претњу хришћанском свету. Луиђи тада није ни слутео да ће недуго потом и сам упознати свет Османлија. У вечитом граду, Луиђи је наставио школовање код професора Борелија, Оливе и Назарија. Подупрет новим сазнањима, ускоро је посетио Напуљ. Овде је описао кратер Везува, наслаге сумпора у Пуцوليју, Псећу пећину, а, такође, и локални биљни свет. Ипак, најважнији доживљај био је сусрет са једним енглеским трговцем који је повремено боравио у Истанбулу и Измиру. Уз чашу вина он му је тада, са не малом предрасудом у гласу, надмено и са усхићењем говорио о Турцима, Грцима, Јеврејима и Јерменима. Марсиљија је тада по први пут заинтересовао чаробни свет Истока.

Касније, при повратку кући, задржао се у Ливорну, где је упознао основе морске трговине. У Фиренци га је највише привлачила надалеко чувена Библиотека „Медичи Лауренцијана“, у манастиру Светог Лаврентија. (..)

Драгомир Дујмов

Обиље нових прилика рејко усрећује људе

ЖИВОТНИ СТИЛ

Мноштво могућности рађа чежњу за нечим другим

Не тако давно, доручковали смо јогурт из троугластог тетрапака, пили турску кафу, ужинали виршлу на киоску, на славама служили црни и жути сок, а на телевизији бирали између два канала. А онда се, готово преко ноћи, све променило. Где год да се окренемо, чека нас обиље хране, гардеробе, обуће, козметике, телевизијских канала.

У почетку смо се осећали као дете у продавници играчака. Сада више лично на слона у стакларској радњи. Недавно америчко истраживање показало је да сваког дана морамо да донесемо 70 одлука. Не изненађује онда да смо уморни, исцрпљени и несрећни, јер се увек питамо да ли је оно што нисмо изабрали боље. Да ли смо донели праву одлуку? Избором једне, одустиали смо од других опција. А њих је много, и зато се лоше осећамо. Парадоксално, али врховно начело западне цивилизације, „слобода избора“, није нас учинило слободнијим.

Све почиње још у детињству, када родитељи у најбољој намери де-

Због могућности мноштва избора нисмо ни задовољнији, ни слободнији, већ све супротно од тога, јер се са могућностима гомилају и обавезе, па смо свакога дана принуђени да донесемо чак 70 одлука

ци пружају мноштво избора не схватајући да малишани не могу да се носе са овим обиљем. Психолог Анђелија Симић упозорава да је имати превише, заправо, једнако оном немат ништа, јер значи да морамо да доносимо одлуке и изборе што је један од најнепријатнијих психоло-

шких процеса за саму особу.

Према речима психолога, мноштво избора нарочито не одговара особама које су неодлучне, несигурне, са ниским самопоуздањем и које немају чврст став о томе шта желе. — Међутим, чест је случај да то не одговара ни онима који имају наглашену потребу за доминацијом и контролом, јер на тај начин осећају да избори постају ти који их контролишу — каже психолог.

— Познато је у психологији да кад имамо вишеструке могућности избора, ниједан није у почетку сјајан, јер долази до патње за остављеним потенцијалним избором, ког привремено идеализујемо. Зато је од кључне важности да особа познаје себе како би што јасније дефинисала шта жели.

Кад то постигне, велики број избора пружиће јој шансу за лични раст и развој — каже Симићева.

Уколико то није случај, не гине нам незадовољство. Поготово када под лупу ставимо важне животне изборе. Да ли остати у земљи или отићи? Удати се или бити слободан? Стварати породицу или путовати светом? Живимо у доба кад, као никад у историји, можемо да изаберемо свој пут, али често томе нисмо дорасли.

— Велики број избора уме да створи неку врсту притиска да се мора одмах и сада одлучити, што може довести или до наглих, импулсивних реакција или до потпуне блокаде, што резултира удаљавањем из дате ситуације и нечињењем, при чему особа активира и негативни саговор. То даље може довести до трајнијег незадовољства или чак и депривности — упозорава психолог.

Није, ипак, немогуће избећи замку изобиља. Пут до срећног живота са сопственим избором се пре свега састоји у сталном враћању себи и својим циљевима, подсећа наша саговорница истичући да је увек важно знати зашто нешто радимо и схватити да ми имамо лични пут који не мора да буде исти као пут других. ■

НЕВЕН

Литерарна остварења гимназијалаца

Добили смо наизглед немогућ задатак: напишите приповетку!

Ученици 9.а разреда Српске гимназије „Никола Тесла“ у Будимпешти су добили домаћи задатак да напишу приповетку. Сви су се чудили, јер нису знали о чему да пишу. Питали су се од кога би могли да добију помоћ. Ђаци су на крају одлучили да сви пробају самостално да напишу приповетку.

Једна ученица се много трудила, али није знала где да почне, нити о чему да пише. Због тога је решила да препише неку приповетку и да је преда професору. Није требало да се мучи, а није морала ни много времена да изгуби на писање.

Када је предала професору оно што је написала, он је то прочитао. Професор се изнервирао и почео да се жали на цео разред, јер није могао да уради лак задатак и смисли једну обичну приповетку.

Како се приближавао крај часа, све се смирило. На крају је професор рекао да више не жели да се нешто слично догоди и да ученици преписују туђе приповетке. Дао им је још једну шансу да исправе своју грешку и да сами напишу једну приповетку.

Од тада ученици 9.а разреда никад више нису тако нешто урадили.

Босиљка Фекете

Почео сам да пишем приповетку. Дуго већ размишљам о чему да пишем, али није ми јасно зашто баш морам, у уторак после подне, да пишем домаћи из српског. Седим у соби за столом и пишем, а када подигнем главу кроз прозор, видим да је напољу тмурно време и да киша лагано пада.

Тмурно време, одмах ми се спава, али ипак не могу, јер морам да пи-

шем домаћи задатак и да учим. Јој, зар нам је професор морао дати задатак да пишемо приповетку? Никако да добијем инспирацију. Охо, види, чоколада на столу поред мене! Морам да је поједем, можда добијем инспирацију за писање. Надам се!

Како сам појео чоколаду, одмах сам добио инспирацију! Крећем да пишем. Писаћу о сунцу. Зашто баш о сунцу? Зато што је напољу тмурно и облачно време, а ја у овом тренутку замишљам да сија сунце и да је топло. Надам се да ће професор бити задовољан мојим делом. Идем, док не изгубим инспирацију!

Алекса Азап

Конечно је стигао и последњи час! Српска књижевност. Сви чекамо крај предавања. Када чујемо кораке професора, сви седамо на своја места чекајући нови задатак. Данашњи задатак је био да напишемо

приповетку по свом избору. Сви у разреду су се бунили и чудили. Како да то сами напишемо?! Имали смо доста проблема око писања. Нисмо знали коју тему да изаберемо, како да почнемо приповетку и о чему да пишемо. Имали смо доста потешкоћа око писања. Сви смо гледали један у другог, али нико није имао никакву идеју.

Конечно, за два минута ће да звони, а то значи да ћу можда у ђачком дому успети да напишем своју приповетку.

После ручка сам отишла у дом и кренула на задатак. Када сам после дужег времена смислила тему, задатак је постао лакши.

На следећем часу сам добила петицу, зато што сам написала своју приповетку. Мој труд се исплатио. Схватила сам да није било тако тешко и да бих могла написати још неколико својих приповедака.

Анита Планић

Ау, што је школа згодна

Ау, што је школа згодна
лечи лењост и самоћу,
к'о да ми је кућа родна,
штета што не ради ноћу.

Кад нисам у својој школи
мене моја душа боли
нема оне дружине
да делимо ужине.

Ау, што је школа сјајна
у клупама пар до пара
сваки шапат, свака тајна
једну нову љубав ствара.

Кад нисам у својој школи
мене моја душа боли,
нема оне с киком
коју не дам ником.

Десет љутих гусара

Десет љутих гусара
дошло у мој кревет,
један пао с кревета
остало их девет.

Девет љутих гусара
још не знају ко сам,
једног сам успавао
остало их осам.

Песме Љубивоја Ршумовића

Осам љутих гусара,
ја их оштро гледам,
један пао у несвест
остало их седам.

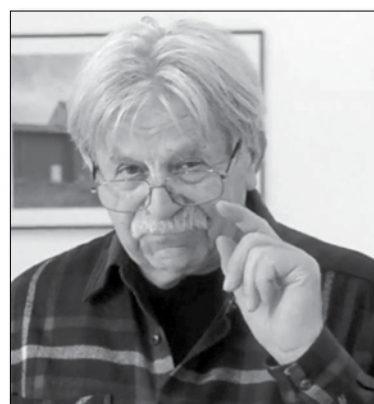
Седам љутих гусара
побегло на брест,
један пао на главу
Остало их шест.

Шест љутих гусара
збрисало у свет,
један се изгубио
остало их пет.

Пет љутих гусара
лете ко лептири,
један пао у бунар
остало их четири.

Гле четири гусара
Бес у њима ври
Један пуко од муке
Остало их три.

Три љута гусара
А против њих ја
Једног сам звизнуо
Остала су два.

Два љута гусара
А поглед им ледан
Један се оклизнуо
Још остао један.

Један љути гусар
Постао је медан
Просто се истопао
Остао ниједан.

У сваком погледу
Прошла ме је страва
Сад је све у реду
Може да се спава.

Баба са дедом седи

Баба са дедом седи
на калемегданској клупи
и причају о томе како су
љубавни састанци глупи:

„А тек ово што ради
ова данашња младеж
па то је заиста прави скандал,
и то је девети падеж.

Децу треба одевати
и повремено хранити
ал те љубавне састанке
свакако треба забранити.”

Баба са дедом седи
на калемегданској клупи,
а пролеће куца у липи
и један пупољак пупи.

Једна кишна кап

Једна кишна кап је пала
по сред морског огледала,
то је чула и ајкула
па упита једног кита:
„Живота ти шта учини
та капљица на пучини?”

Кит завесу диже кућну
и паметно главом мућну,
па јој рече:
„Бућну”.

ОБАВЕШТЕЊЕ

Из објективних разлога, одлаже се гостовање Државног српског позоришта из Темишвара у Будимпешти.

Српско позориште у Мађарској

КОНЦЕРТ ОРКЕСТРА „ДИВАНХАНА“ ИЗ САРАЈЕВА

Музичка кућа „Фоно“

12. новембра 2016. од 20.00 ч.

Fonó Budai Zeneház – Budapest, XI Sztregova u. 3

Сегединска месна српска заједница и Српска народносна самоуправа у шом граду, срдечно вас позивају на

ДАНЕ СРПСКЕ КУЛТУРЕ У СЕГЕДИНУ

2. новембра

Дом мањина (Улица Островски бр. 6)

18:00 – Мала школа српских народних игара, уз учешће чланова КУД-а „Банат“ из Деске

5. новембра

Сеоски дом – Деска

16:00 – „Банатски сабор“, музички део манифестације „Сабор српске културе“

**ХРАМ Св. ГЕОРГИЈА У БУДИМПЕШТИ
РАСПОРЕД БОГОСЛУЖЕЊА
ЗА НОВЕМБАР 2016.**

- 05. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Задрушнице)
- 05. 11. Вечерње – у 16.00 ч.
- 06. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч.
- 07. 11. Вечерње – у 16.00 ч.
- 08. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Св. Димитрије)
- 12. 11. Вечерње – у 16.00 ч.
- 13. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч.
- 15. 11. Вечерње – у 16.00 ч.
- 16. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Ђурђић)
- 19. 11. Вечерње – у 16.00 ч.
- 20. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч.
- 21. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Аранђеловдан)
- 26. 11. Вечерње – у 16.00 ч.
- 27. 11. Св. Литургија – у 10.00 ч. (Божичне поклоне)

Јутрење се служи сваког јутра у 7:30 ч. (изузев недеље и празника)

У „ФОЛК ФЕСТИВАЛ“

Калаз – Дом културе
29. октобра (субота) 2016. од 19.00 ч.

Наступају:

- КУД „Румија“ – Бар (Црна Гора)
- КУД „Братство“ – Суботица (Србија)
- КУД „Воган“ – Стејановци (Србија)
- КУД „Рузмарин“ – Калаз (Мађарска)
- КУД „Опанке“ – Помаз (Мађарска)

Улаз је бесплатан!

Kós Károly Művelődési Központ
2011 Budakalász, Szentendrei út 9.

Покровитељи програма: Калашка локална самоуправа, Министарство за људске ресурсе, Културни и документациони центар Срба у Мађарској, Српска самоуправа пештанске жупаније, Српска самоуправа у Калазу и КУД „Табан“

Позив за предлажање кандидата за

**СВЕТОСАВСКУ НАГРАДУ
И ПОВЕЉУ „САВА ТЕКЕЛИЈА“ 2017.**

Позивамо вас да нам доставите своје предлоге кандидата за добијање *Светосавске награде* за 2017. годину. У обзир долазе заслужни појединци или организације, који су својом дугогодишњом делатношћу знатно допринели очувању српства у Мађарској.

Такође вас позивамо да пошаљете своје предлоге за доделу *Повеље „Сава Текелија“* за 2017. годину. Ово признање се додељује појединцима или организацијама који су допринели очувању културних и верских добара Срба у Мађарској.

Према Правилнику Самоуправе Срба у Мађарској о додељивању награда, предлоге могу да дају чланови Скупштине земаљске самоуправе, месне српске народносна самоуправе, српске цивилне организације, институције Самоуправе Срба у Мађарској и појединци, припадници српске заједнице. Предлози се достављају писменим путем, на адресу Самоуправе Срба у Мађарској (Szerb Országos Önkormányzat, 1055 Budapest, Falk Miksa u. 3), са назнаком – „предлог за Светосавску награду ССМ 2017“, односно „предлог за Повељу „Сава Текелија“ 2017“. Предлози се могу доставити и електронским путем, на адресу: ssm@t-online.hu

Рок за пристизање ваших предлога је **15. новембар 2016. године**. Предлози који стигну после овог рока неће бити разматрани, па вас молимо да своје предлоге пошаљете на време.

Самоуправа Срба у Мађарској:
тел: +36 1 331 5345; имејл: ssm@t-online.hu

TERRA TRAVEL

Terra Travel, Gračanička 16
11000 Beograd, Srbija
+381 11 2632-921; +381 11 630-1591
Dežurni telefon: +381 64 802-6680
Telefon u Budimpešti: +36705047240
info@terratravel.rs | www.terratravel.rs

Minibus prevoz "Od vrata do vrata"

Dnevni prevoz na relacijama:
Beograd - Budimpešta - Beograd
Beograd - Beč - Beograd
Beograd - Zagreb - Beograd
Beograd - Slovenija (svi gradovi) - Beograd
Beograd - Istara (svi gradovi) - Beograd

scan and find more

[/TerraTravelRS](https://www.facebook.com/TerraTravelRS)

[/agenciaTerraTravel](https://www.facebook.com/agenciaTerraTravel)

DENTAL PALACE

СТОМАТОЛОШКИ ЦЕНТАР
У СТАРОМ БУДИМУ

1036 Bp., Nagyszombat u. 1.

Тел: 06 1 250 90 86; 06 30 494 45 48
Имејл: info@dentalpalace.hu

Радно време:

Понедељак - петак
од 8.00 - 20.00

ИНФО СЕРВИС

Српско позориште у Мађарској срдечно вас позива на своју нову премијеру

Бранислав Нушић:

„ВЛАСТ“

6. новембра 2016. у 19.00 ч.

Јавна генерална проба:

3. новембра 2016. у 19.00 ч.

Српски културни центар
Сцена Српског позоришта у Мађарској
(1065 Budapest, VI Nagymező u. 49)

Режија: Лидија Стевановић

Улоге тумаче:

- МИНИСТАР – Дејан Дујмов
- ЛЕПОСАВА – Јована Вечић
- МИЛОЈЕ, министров таст – Ратко Краљевић
- АРСА, министров рођак – Тибор Ембер
- МАРА, Милојева жена – Лидија Стевановић (СНП)
- ДОБРОСАВ, министров друг из школе – Митар Крљевић
- МОМАК ИЗ МИНИСТАРСТВА – Бранимир Ђорђевић
- ГОСПА МИЦА – Зорица Јурковић
- КУМ САВА – Јоско Маторић

Асистент режије:

Катарина Павловић-Баши

Музика: Ђабор Ленђел

Тон и расвета: Богдан Сабо

Декор: Тибор Праган

Цена улазница:

Премијера – 2000 фт, генерална проба – 1000 фт

Информације и резервације:

Тел: +36 30 9 894 783

szinhaz@szerb.hu

**ДОБРОДОШЛИ
НА БАНАТСКИ САБОР!**

Деска, 5. новембра 2016. године

У организацији Самоуправе Срба у Мађарској, Културног удружења „Банат“ из Деске, Српске редакције Мађарског радија (Печуј) и Културног и документационог центра Срба у Мађарској, биће приређен 22. Банатски сабор у Десци, на који вас срдечно позивамо. Банатски сабор је музички део „Сабора српске културе“ у Мађарској.

Молимо све заинтересоване хорове, солисте, инструменталисте и оркестре, као и хорове који изводе духовну музику, а који желе да учествују на Сабору, да до **1. новембра 2016. пошаљу своје пријаве** Самоуправи Срба у Мађарској (тел/факс: +36 1 331 5345).

Путне трошкове извођачи носе сами (уз помоћ својих локалних самоуправа или самостално). Обрасци за пријаву се преузимају у Самоуправи Срба у Мађарској и Српској редакцији Мађарског радија. Организатори могу да прихвате само оне пријаве које стигну до назначеног рока.

О детаљном распореду и почетку програма ћемо вас благовремено информисати.

Свима се захваљујемо на сарадњи и помоћи у остваривању наших заједничких циљева да се сачува, негује и популаризује српска песма и музика у Мађарској.

Детаљније информације: Самоуправа Срба у Мађарској, тел: +36 1 331 5345 и Српска редакција Мађарског радија, тел: +36 72 525 008.

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ
СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ♦ Издавач: Канцеларија Самоуправе Срба у Мађарској ♦ За издавача: **др Јадранка Гергев** ♦ Главни и одговорни уредник: **др Драган Јаковљевић** ♦ Фоторепортер: **Иван Јакшић** ♦ Седиште редакције: Nagymező u. 49, 1065 Budapest ♦ Поштанска адреса: Szerb Országos Önkormányzat Hivatala, Szerb Hetilap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ♦ Имејл уредништва: snnbudimpesta@gmail.com ♦ Web: www.snnovine.com ♦ Грфички прелом листа: Карољ Сабо ♦ За штампању Alfa Press Design Kft: Ференц Ибаш ♦ Текстуалне прилоге и фотографије примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ♦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правовремено информисање, неговоње српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ♦ HU ISSN 2061-0238

ДУХОВНОСТ

Ко је била Преподобна мати Параскева и зашто је славимо?

Шеста на листи највећих српских слава

Параскева, или Света Петка, рођена је у граду Епивату, између Силимврије и Цариграда. По смрти родитеља, отпутовала је у Палестину, настанила се у Јорданској пустињи и живела испосничким животом.

Подражавајући Боговидца пророка Илију и Јована Крститеља, она се храњаше једино пустињском травом, у врло малој количини, и то по заласку сунца. Њена главна и непрекидна брига беше: како украсити жижак свој, и с мудрим девојкама изаћи у сусрет Женику Небеском, и чути слатки глас Његов, и насладити се гледањем красоте Његове. Да, само се око тога она пашташе, и говораше: Кад ћу доћи и показати се лицу Божјем? (Пс. 41, 3).

Док такав живот у пустињи вођаше преподобна Параскева, лукави враг јој завиђаше на врлинама и покушаваше да је сањаријама и привидима заплаши. Често пута узимајући на себе обличје разних звери, он кидисаше на свету подвижницу, еда би је омео на путу подвига. Али дивна невеста Христова Параскева „изабра Вишњег себи за уточиште“ (Пс. 90, 9), и Његовом помоћи, а знамењем светог крста, одгоњаше враге и као паучину кидаше све ђаволове замке, и потпуно победи ђавола. Јер она, при женској природи својој, стече мушки разум, и победи ђавола као Давид Голијата. Украивши душу своју таквим подвизима и врлинама, Света Параскева постаде возљубљена невеста Христова, те се на њој испуни пророчка реч: Цару ће омилиети лепота твоја (Пс. 44, 12). Јер се тај Цар усели у њу са Оцем и Светим Духом и пребиваше у њој као у светој цркви Својој. Јер Света Параскева, сачувавши душу своју од греха и оскврњења, заиста начини себе црквом Бога живог.

Тако, живећи дуги низ година у пустињи, преподобна Параскева, када једне ноћи по обичају свом стајаше на молитви и са умилењем пружаше руке своје к небу, угледа ангела Божија у облику пресветлог младића који дошавши к њој рече: Остави пустињу, и врати се у твоје отечество; потребно је да тамо предаш своје тело земљи, а душом да се преселиш Господу. Удубивши се у смисао овога виђења, преподобна разуме да је то наређење од Бога.

Допутовавши у престони град Цариград, она посети дивну цркву Свете Софије; исто тако посети и цркву Пресвете Богородице што је у Влахерни, и поклонивши се чудотворној икони Богоматере, отпутова у своју постојбину Епиват. Ту она проживе још две године, не мењајући начин свог пустињског живота, него проводећи сво време у труду, посту и молитви. А када дође време њеног одласка к Богу, преподобна се усрдно помоли Богу за себе и за сав свет и тако у молитви предаде Богу блажену душу своју. Тело њено би од стране верних сахрањено по хришћанском обичају, али не на

По броју свечара, Света Петка налази се на шестом месту, на листи највећих српских слава. У Београду, где је била сахрањена, налази се Црква Свете Петке, крај извора воде која чудотворно лечи све оне који је узимају са вером у Бога и љубављу према овој светитељки

општем гробљу, већ одвојено, као тело странкиње која никоме не беше казала одакле је. Бог, хотећи да прослави угодницу Своју, откри свете мошти њене после много година, и то на следећи начин. Близу места где преподобна мати Параскева беше сахрањена, подвизаваше се на стубу у молитвеном тиховању неки столпник. Догоди се да тамо би таласима избачено тело некога морнара који се за време пловидбе тешко разболео и умро. Од тога леша стаде се ширити страховит смрад, да је просто било немогуће проћи тим путем. Смрад тај није могао трпети чак ни столпник, те због тога би принуђен да сиђе са стуба и да наложи неким људима, да ископају дубоку рупу и усмрдели леш закопају.

Копајући рупу ти људи, по промислу Божијем, нађоше нетљено тело где лежи у земљи, и зачудише се томе. Али као прости и невјеже, они не обратише на то потребну пажњу и не схватише како треба. И говорашу међу собом: „Када би ово тело било свето, Бог би то открио преко каквих било чудеса“.

Са таквим расуђивањем они поново затрпаше нетљено тело земљом, бацивши тамо и смрдљиви леш, па отидоше својим кућама. А кад паде ноћ, један од њих, неки Георгије, човек христољубив, мољаше се Богу у својој кући. И заспавши пред зору, он виде у сну неку царицу где седи на пресветлом престолу, а околу ње стоји велико мноштво светлих војника. Видевши то, Георгија обузе страх, и он паде на земљу, пошто не беше у стану гледати тај сјај и лепоту. А један од тих светлих војника узге Георгија за руку, подиже га и рече му: Георгије, зашто тако омаловажисте тело преподобне Параскеве и погребосте поред њега смрдљиви леш? Смesta извадите тело преподобне и положите на достојном месту, јер Бог хоће да слушају Своју прослави на земљи.

Тада и та светла царица рече Георгију: Похитај те извади моје мошти и положи их на чесном месту, не могу више да трпим смрад онога леша. Јер и ја сам човек, и постојбина је моја Епиват, где ви сада живите.

Те исте ноћи имађаше такво исто виђење и једна благочестива жена, по имену Јевтимија. Сутрадан они обоје испричаше свима о својим виђењима. Када то чу благочестиви народ, сви са свећама похиташе к моштима преподобне Параскеве и, извадивши их са великим страхопоштовањем из земље, радоваху им се као неком скупоценом благу. Свете мошти бише свечано положене у цркви светих и свехвалних апостола Петра и Павла, у Епивату. Молитвама преподобне Параскеве даваху се од светих моштију њених многа исцељења болесницима: слепи прогледаху, хроми прохођаху, разноврсни болесници и бесомучници добијаху здравље.

Извор:

<http://www.crkvenikalendar.com>

ВЕДРА СТРАНА СВЕТА

АФОРИЗМИ

Стално врте исти филм. Док нам не пукне филм!

Ми нисмо срушили само комунизам, већ и све што је у њему било изграђено.

Шта ће нам стубови Српства, кад смо ми небески народ?

Црква је против геј парада? Зашто излазити на улице, кад све може да се обави у верским објектима?!

Браниоцима вође, по учинку, противници нису ни до колена.

Можда градоначелник и изгради Београд на води. Већ се доказао изградњом 24 стана на мору.

Хрватска неће да прими из Србије ни арапске избеглице, а камоли српске!

Неспособна власт лаже, краде и уништава, а опозиција тврди да може неупоредиво више.

Како одолети судским извршитељима, када просто плене имовину дужника.

Обећања да ће све појефтинити после избора, показала су се као јефтина демагогија.

Тачно је да сам као министар добио стан од једне компаније, али то је био њен провидан покушај да ме компромитује.

Решили смо да не дамо Косово, по некој прихватљивој цени.

Излази за случај опасности: Хоргош, Келебија, Бачки Виногради...

Србе ћете лако пронаћи у Бечу, Франкфурту, Цириху, Чикагу... Али, мало теже у Неготину, Кладову, Пожаревцу...

Аутор:
Александар Чотрић

Све су му овце на броју. Комплетирао је свој тим.

Забрањено је пити на стадиону. А наш тим је, ипак, попио пет комада.

Добро сам се упознао са програмима странака. Тек сада немам за кога да гласам.

Извините, однекуд сте ми познати. А да, живео сам и у диктатури.

Од тог министра имају велика очекивања. Да краде и за странку.

Показали смо солидарност с избеглицама из Азије. И ми смо с њима кренули у Западну Европу.

Суседна држава је срце Србије.

На фестивалу сатире проглашен је најбољи афоризам. Награда је три месеца затвора.

За ту новину читалац је светиња. Битно им је једино мишљење тог читаоца.

Сваки други човек гласа за њих. А ко не гласа, човек је другог реда.

За новинаре је важније да знају да читају, него да пишу. Од њих се тражи да читају мисли властодржаца.

Кад Срби буду могли да раде у иностранству, биће велико славље, али неће имати ко да слави у Србији.

Кад нам резултат не одговара, онда не признајемо да су два и два — четири.

Нису они страни плаћеници. Американци се у Србији осећају као у својој кући.

Неистина је да вођа удара песницом у сто. Поломио је све столове.

Ако они не напусте владу, десетине хиљада ће напустити Србију.

Вратите цензоре! Тако ће неки писци коначно добити читаоце.

Ставили смо Косово у Устав. И стало је, колико нам га је остало.

Србија има велике могућности за развој пољопривреде, али, за сада, улаже само у Фарму.

Човек сам широких схватања, али не могу да схватим шта ради влада.

Националну пензију добили су они писци који су највише писали — министри културе.

БУДАПАШТИНЕ

Из владе је у парламент стигао предлог закона у којем је писало да су „два и два пет“.

На скупштинској седници повела се расправа о том предлогу.

Један посланик владајуће већине је рекао да је он одувек тврдио да су два и два пет, али да га нико није слушао и да се сада види да је био у праву.

— Исмејали сте ме када сам вам ово говорио. Замало ме, Боже саклони, нисте прогласили неурачунљивим. А ево вам доказа да сам ја нормалан! — ликовао је задовољни посланик.

Његов колега из посланичке групе је био мало резервисанији:

— У држави се одвијају велике реформе. Све се мења, па су на ред дошле и промене у математици и другим егзактним наукама. Ја тако видим овај законски предлог. Влада зна шта ради и на нама је да је подржимо, па и када су у питању овако корените промене. Кад већ рекох корените — посланик се почешао по темењу — очекујем да се ускоро промени и корен из два. Крајње је време да се одустане од инсистирања по сваку цену да је корен из два 1,41...

— Тако је — није му допустио да заврши трећи посланик, који је узео реч. — Наше потребе су много веће. Нас у овим турбулентним временима и динамичним променама не задовољава више да два и два буду пет и да је корен из два 1,42. То је доказ нашег незаустављивог напретка на свим пољима. Наше амбиције су знатно порасле и морамо томе да прилагодимо и законе, јер не постоји ништа свето што не би могло да буде још светије! — узбуђено је образлагао овај посланик.

Четврти депутат који је дискутовао, а подржава владу, имао је одређене сумње, али то није желео да покаже:

„Можда би требало позвати владу и проверити. Откад знам за себе, два и два су били четири, али што да због једног броја ризикујем губитак стотина хиљада?! Један мање, или више врло важно“ — резонувао је у себи. „Шта ми треба да се правим паметан и да правим будалу од себе?!“

— Подржавам овај владин предлог, јер нас води у Европу, где се не робује старим и превазиђеним нормама! — гласило је оно што је изговорио.

Пети представник народа се запитаво — зашто се уопште губи време и расправља о нечему што је толико очигледно, а, осим тога, влада је до сада показала да је непогрешиво радила?!

У страху да је не прогласе антидржавном и издајничком, за владин предлог је гласала и опозиција, и закон, по којем су два и два пет, усвојен је једногласно.

Већ следећег дана, у парламент је стигао допис из владе у којем пише да је претходно техничком грешком, приликом куцања текста, упућен предлог по којем су два и два пет и да то мора хитно да се промени.

У допису парламенту, председник владе то није написао, али је прокомен-тарисао у својем кабинету:

— Какве су то будале! Они не знају ни колико су два и два!

О ПРОМЕНАМА

Људи у овој земљи имају највећи страх од две појаве — од промаје и промена. И најмањи дашак ветра промена доживљавамо као опасност већу од урагана, или тајфуна.

Срби се плаше промена у страху да ће бити замењени са положаја или радног места. Кад Србину поменеш корените промене, плаши се да ће морати да једе корење. Кад му неко говори о потреби промене свести, он пада у несвест. Кад му укажеш да мора да прихвати ново, он каже да у обзир долази само нови аутомобил.

Од промена људи страхују, јер им је после сваке обећане промене на боље, бивало све горе. Зато, ако политичари хоће да им бирачи верују, требало би да обећавају да ће сутра бити лошије, него што је данас.

Ми смо, као познати ратнички и јучачки народ, спремнији да пружимо отпор променама, него окупацији. Нама је најтеже пало, кад су Турци морали да оду после пет векова.

Ко се у Србији залаже за промене, може да промени државу, или свет. Од-носно, да се сели у другу државу, или на други свет!

Ми не желимо да нам неко донесе промене, већ да га ђаво однесе!

Не волимо нове путеве, пруге и аеродроме, јер не знамо куда ће да нас одведу и ко ће њима да нам дође. Направили смо кућу на сред пута и нека сви други мењају правац путовања, јер ми нашу кућу нећемо да склањамо.

Нама није драго ни што се тако често смењују дан и ноћ, што већ после седам дана почиње нова седмица, што после сваке кише долази сунце, после сунца снег, или што година има чак четири годишња доба.

Једине промене које код нас могу да дају резултат на дужи рок су еволу-тивне промене, мада ни њих не признајемо.

Наши људи су за промене, под условом да се односе на неког другог, трећег, четвртог, петнаестог, или сто двадесет осмог...

Ми сматрамо да је сасвим логично да се цела Европа промени и да се при-лагоди нама. Овдашњи људи верују да је лакше и нормалније да се Европа прикључи Србији, него Србија Европи.

Од реформи, код просечног Србина, прихватљива је само торта „рефор-ма“. Додуше, славио ми реформаторе из наше нације, али тек када их са-хранимо и уверимо се да нам више ништа не могу.

Али, да не би неко помислио да смо баш против сваке промене, морам да га разуверим — нисмо против повратка на старо!

То је то, јер ја овде не бих ништа мењао!

САТИРИЧНЕ ПРИЧЕ

НАШЕ МАЛО МЕСТО

Новинарка читаног престоничког дневног листа допутовала је у место у унутрашњости да би интервјуисала градоначелника.

Он ју је, како налажу добри српски обичаји, службено примио у лепом ресторани на ободу градића. Домаћин је гошћи из главног града предложио домаћу ракију од дуње, што је она прихватила речима:

— Хладно је у овим вашим крајевима, па да се мало загрејем!

Средовечна новинарка, кратко подишана, брзи и енергичних покрета, честитала је градоначелнику на поновном избору и онда је могла да пређе на постављање питања:

— Колико странака сте до сада променили?

— Онолико, колико је било потребно — шеретски је одговорио градоначел-ник.

— Да ли се сећате у којим сте све странкама били? — наставила је журна-листкиња.

— Чини ми се да сам био у двадесет седам странака — жмиркао је први ва-рошанин — а мислим да се назива не сећају ни њихови бивши председници. Знате — почео је да објашњава — како ко из престонице дође у наше место да промовише странку, обавезно дође и у ову кафану. А како сам ја власник, сви ми понуде да потпишем приступницу и узмем чланску карту. Како да их од-бијем, кад сам ја човек меког срца?!

— Да ли ви у томе видите неки морални проблем?

— Не, људи само раде свој посао!

— Нисам мислила на њих — појашњавала је жена са диктафоном — већ на вас, који сте променили толико различитих странака.

— Ама, нису оне уопште различите — насмејао се искусни политичар — све су потпуно исте. Све причају и обећавају исто — бољи живот, веће плате, ви-ше посла, стабилан курс, мању инфлацију... И све желе да дођу на власт и распореде своје људе на функције.

— А у којој странци сте сада?

— Кад смо почели разговор био сам у странци Уједињених напредних сна-га.

— То је било пре пола сата.

— Да, али пошто су ми управо јавили СМС-ом да је наш председник изба-чен из владе, сада сам у Демократско-народној партији.

На крају једночасовног разговора, градоначелник је замолио новинарку да промени његову изјаву о партијској припадности.

— Ипак сам одлучио да приступим Социјално-либералној партији, јер они су у реконструкцији владе добили више министарских места.

Новинарка је у потпуно конфузно стању кренула у престоницу. Током пу-та који је трајао два и по сата, градоначелник је звао још три пута.

— Моја нова странка је... Извините што вас узнемиравам, али министри у влади су много превртљиви — започињао је сваки позив.

РЕЦИКЛАЖА ОТПАДА

Да вам отворено кажем: пре петнаест година почео сам да се бавим прикупљањем отпада и његовом рециклажом. Био сам пионир у овом послу који ће се тек развијати у будућности.

Питате ме, да ли се мој бизнис исплати? Опет да будем отворен, а надам се да због тога нећу бити затворен, исплати се, али посао није ни леп, ни лак. Знате ли с каквим све ђубретом морам да радим?! Многи други би од тих гадости, ружноће и смрада повратили и утробу, или би одмах побегли, али ја сам у почетку то морао да подносим с тешком муком, а временом сам се и навикао. Знате, како се каже: Не дај, Боже, шта се трпет може! Трулеж, плесњивост, учрваност, гњилост и распадање је саставни део овог мојега посла, али неко мора и то да ради. Данашњи човек неће да прља руке, а ја, напротив, у тој прљавштини долазим до чисте зараде. Најслађе је протрљати прљаве руке.

Да, знам, интересује вас и где ја то проналазим смеће и како га прерађујем? Ми, заправо, нисмо ни свесни да се депоније и сметлишта налазе свуда око нас. Газимо по њима. Живимо окружени оним што је искоришћено, па одбачено, али то већина нема очи да види. Е, ја сам имао нос да намиришем тај смрад, односно бизнис и зараду.

А шта је предмет мојега бизниса? Видим већ да погађате да се бавим папиром, металом, стаклом, картоном, старим гвожђем... Ако кажете било шта од овога, нећете бити у праву!

Ја сам председник странке и учлањујем оне који су раније променили многе друге странке, па били одбачени. Такви су се на функцијама испрљали, искомпромитовали, огрешили и истрошили. Не вреде они много, али их има расутих на сваком кораку. А ја их проналазим, прикупљам, мало их изгланцам, умијем, упристојим, лепо их представим јавности као нове, и онда их скупе продајем другим странкама. Тако рециклиране поново их користе за специјалне задатке. Живот није што и пољем проћи. Живот је, драги моји пријатељи, калуђа.

И зато, верујте ми, ништа није тако захвално за прикупљање, рециклажу, прераду, куповину и продају као људи у политици.

ИЗБОРНЕ РАДЊЕ

Када Срби не знају куда би, они иду на изборе. Када немају шта да бирају, они организују изборе. Кад не знамо шта да радимо, ми кажемо: — Хајде да се бирамо! Да није избора, ми не бисмо имали чему да се надамо. Избори су одлична прилика да се ништа не промени. Избори се увек организују с образложењем да се убрзају промене, иако сви знају да се после њих ништа неће променити.

У Европи су избори једном у четири године, а ми гласамо по четири пута годишње. Педесет година у комунизму нисмо имали изборе, па хоћемо то да надокнадимо. Посекосмо све шуме, да наштампамо гласачке листиће. Чешће излазимо на бирачка места, него у ресторане, биоскопе и позоришта. Ноге нас заболеше у редовима за гласање, а руке нам трну од сталног заокруживања бројева на листићима.

Код нас су изборне кампање прљаве, јер се на њима перу паре. Колико пара — толико гласова. Зато се у Србији гласови купују и продају. Избори увек много коштају. Највише коштају оне који изгубе власт. После тога убрзо губе и слободу. Кампање нам трају дуже, него мандати владе. У кампањи може да се чује свашта, али ништа паметно. У изборним кампањама грађанима се највише свиђа изборна тишина. За то време кандидати изгледају најпристојније и најпаметније.

Политичари тврде да се избори организују, како би се проверила воља народа, а сваки избори покажу да је народ безвољан. Избори су, то нам стално говоре, прилика да грађани живе боље. И живе боље, али они који буду избрани у парламент и владу.

Странке обожавају изборе, јер је много лакше давати обећања, него их испуњавати. У свету странке постоје због избора, а код нас избори постоје због странака.

У Србији се влада, или формира, или уходава, или реконструише, или пада. Када влада падне, иде се на превремене изборе, после којих се влада формира, уходава, реконструише и пада.

А пало је све што је паду било склоно. Зато, одмакните се од ове земље!

МЕДИЈСКА СЛИКА И ПРИЛИКА

Председник државе је био забринут што је у потпуној медијској илегалности. Средства обавештавања су потпуно игнорисала догађаје у којима је имао главну ролу. Таблоидима и комерцијалним телевизијама није било занимљиво да извештавају да је председник примио групу младих и успешних пољопривредника који су се истакли у производњи бундева, суноцкрета и шећерне репе. Није их занимао ни његов сусрет са ученицима основних школа који су победили на литерарном конкурс на тему „Лептирићу, шаренићу“.

У кабинету шефа државе лупали су главу и смишљали нове поводе да позову новинаре, али њих је на сваком новом догађају бивало све мање.

На једном састанку с медијским саветницима први човек земље је завапио:

— О мојем јучерашњем сусрету са рударима, поводом њиховог дана, у данашњој штампи нема ни речи, ни фотографије, па ни карикатуре. Али, погледајте колико је текстова о некој девојци која нема занимање. Зову је, ваљда, старлетом. Е, она је и насловним и на средњим странама. О њој су највећи наслови и она је на најкрупнијим фотографијама у боји.

Саветници су потврдно климали главама и нешто су записивали у своје белешнице.

— Ево, у једном листу на насловној страни пише да је та девојка тетовира-ла задњицу. У другом је главна вест да је на сплаву прославила два месеца од раскида с бившим дечком. А у једном, тобоже, озбиљном часопису прочитах да је та дама на једној журци попила шест чаша вискија и флашу шампањца.

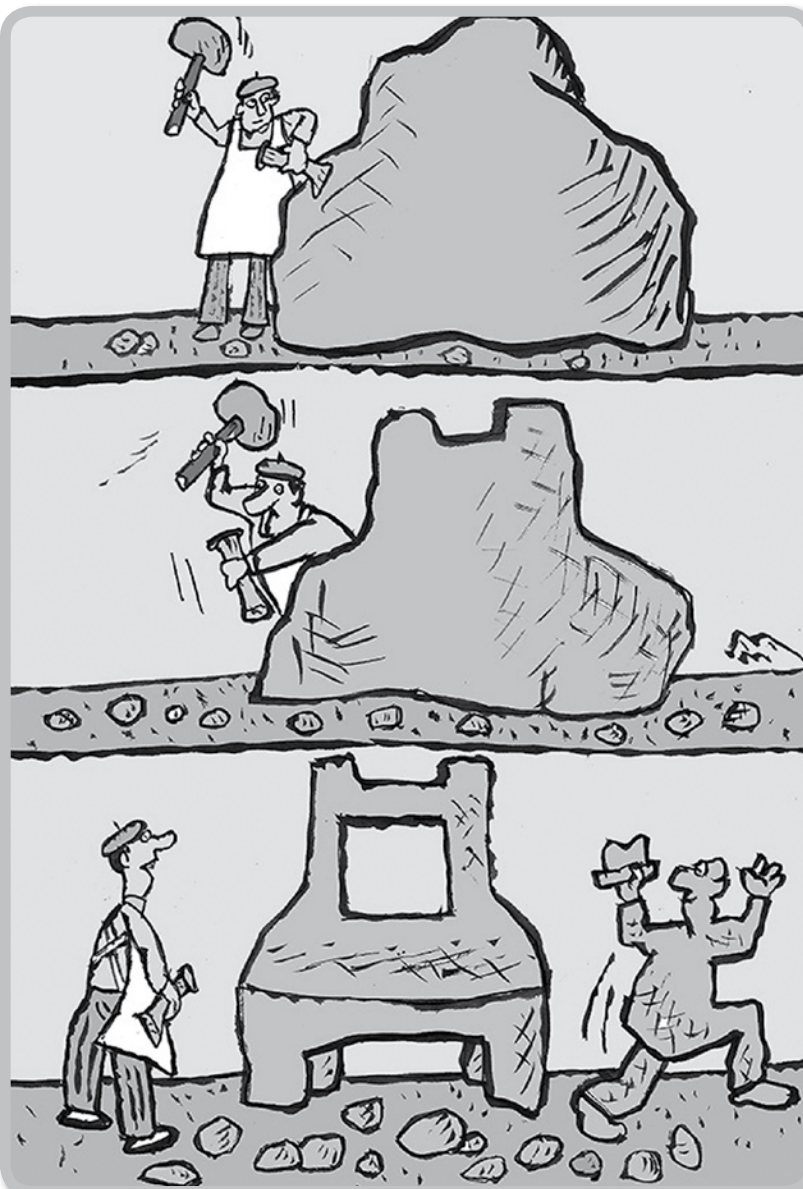
— Да се разумемо — председник је наставио нешто мирније — нисам ја љубоморан, само се питам, шта је овом друштву важније?

— Да вас чујем, шта предлагате — питао је чланове свог кабинета — како да и ја, председник ове државе, у нашим медијима добијем барем делић њеног публицитета?

— Хоћу предлоге врло брзо! У противном губимо изборе и сви остајете без посла! — саопштио је челни човек државе и напустио просторију.

Већ следеће седмице све насловне стране новина су биле преплављене насловима од горње до доње ивице:

„Славна старлета у вези с председником, иначе мало познатим политичарем!“, „Девојка из најгледанијих ријалитија потврдила да се виђа с политичким анонимусом“, „Популарна го-го играчица нашла новог партнера — нашој јавности недовољно познатог функционера“...

29	СТАЊЕ ОНОГА ШТО ЈЕ СУМЊИВО	ПРИПАДНИК ИЗВИЂАЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	СТРАНИЦА (СКР.)	РЕОМИР	АУТОР: БИЉАНА	ПОНД ДРВО ИЗ КОЈЕГ СЕ ДОБИЈА КАКАО	БИВШИ ШКОТСКИ ФУДБАЛЕР	НАША ТВ-НОВИНАРКА
БИВША СВЕТСКА ВЕЛЕСИЛА					ВРСТА ЗАЧИНА ТАКМИЧИТИ СЕ У ПЕВАЊУ		МЕГА	
УЛТРА-КРАТКИ ТАЛАСИ (СКР.)				АМЕРИЧКА ГЛУМИЦА ВУД ЛИЧНА ЗАМЕНИЦА			ФИНСКИ ПИСАЦ, ЕЛИЈАС	
НАША ГЛУМИЦА ("ВИРЦИНА")								
СЛОВА ИЗ "Н" И "Ћ"			НАША ПРВА ФИЛМСКА ГЛУМИЦА СА СЛИКЕ					
ИТЕМ (СКР.)			3. И 11. СЛОВО АЗБУКЕ	ПОЛАРНА ЗВЕЗДА СКАНДИНАВСКА ПРИЧА				
ВОЛУМЕН		РУСКИ ПИСАЦ ИВАНОВ	ГРАД У СРБИЈИ					
НАЈАВА РАТА ДРУГОЈ ДРЖАВИ								
СОМБОР			ТВ-ВОДИТЕЉКА, МИЛИЦА				17. СЛОВО УЗГАЈИВАЧИЦА ЛАНА, ЛАНАРКА	
ЧУПАВ, РАЗБАРУШЕН			30. СЛОВО АЗБУКЕ		МЕТАР	МАХНИТ, ИЗБЕЗУМЉЕН	ЛАНТАН	
			ГРАД У ЛЕТОНИЈИ				АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА (СКР.)	
			ГРАД У ИТАЛИЈИ				ПРКОСНО	
			ИМЕНИЦА (СКР.)			КРАЉ ИЗ МАХАБХАРАТЕ		
			МЕСТО У ЕГИПТУ ГДЕ ЈЕ НАЈСТАРИЈА ПИРАМИДА			ГЛУМИЦА ВИНСЛЕТ		
			СРЕДСТВО ЗА ПОВРАЋАЊЕ (МЕД.)					
				ВРСТА КАРТАШКЕ ИГРЕ				НЕУТРОН (СКР.)
			ФРАНЦУСКИ ХЕМИЧАР ЛАВОАЗЈЕ	АМПЕР				

НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА

ИЗ ИСТОРИЈАТА СРПСКЕ НАЦИОНАЛНЕ ИДЕЈЕ (3)

Јован Цвијић је писао како патриотска осећања „спадају у најбоља и најпоноснија осећања која човек може имати. У нашем народу ваља неговати дух праве слободе, тежње за правдом и верску толеранцију“. Демократија је, захваљујући Скерлићу и Цвијићу, али и поретку заведеном доласком краља Петра Карађорђевића на власт 1903, постала кључни елемент српске националне идеје

Јован Скерлић је био истински пророк „српске вере“ и „културних ратова“. Као што је био најубедљивији када је требало образложити отпор „културној хегемонији“ суседне империје, тако је најјасније изражавао и генерацијску самосвест оних који су, упркос и насупрот вољи „уморних поколења“, радили на националном препороду. „Ми смо први нараштаји који раде главом, у једној новој раси где се главом никада није радило, ми буктимо и сагоревамо, и нашом душом и нашим нервима искупујемо душевну равнотежу нараштаја који ће после нас доћи“ писао је 1911. године. Пред сам крај живота, своје поколење назвао је „прелазним нараштајем који за целу једну расу тражи своју равнотежу и свој пут“.

Јован Скерлић у Лозани

Генерације које су се у српском јавном животу јавиле после 1908. Скерлић је храбрио да уђу у „културне ратове“, и да изграде нов идентитет, у духу савремених идеала смелости и активизма. Зато су његове критике „декадентних“ књижевних дела толико личиле на политичке програме. „Нови нараштај“ – писао је 1913. у чланку „Нови омладински листови и наш нови нараштај“ – „дубоко (је) националан, са култом националне енергије и акције.“ У поређењу са старијим поколењима, припадници новог нараштаја су „чвршћи и мужевнији; то су

људи од воље и акције; они не стоје и плачу крај реке живота, но се бацају у њену матицу. То су сејачи и жетеоци једне велике жетве“.

Скерлић је, позивајући се на најновије анкете, тврдио да су се исти национални активизам и борбеност могли пронаћи и код новог нараштаја Француза. Није крио свој коначни циљ: „рационалан, реалистички и демократски“ српски национализам требало је да, упркос „мрском праву песнице“, коначно оствари „свесну амбицију да се српски народ подигне до висине развијених западних народа и да као равноправан и слободан члан уђе у велику заједницу модерне цивилизације“.

Јован Цвијић је био близак и „Гласнику“ и супарничком, радикалском „Делу“. Идеје које је изнео у програмској беседи „О националном раду“ (1907), прочитаној пред краљем Петром и чланицама „Кола српских се-

стара“, показивале су, међутим, значајну сличност са Скерлићевим тумачењима „српске вере“ и „културних ратова“. Цвијић је тврдио да је Србија самим својим географским положајем била осуђена на непријатељство Средње Европе, јер се нашла на њеном путу, као и да је због тога Западна Европа била природни савезник Србије. Писао је о „клонулости“ и „губљењу вере“, видљивом „последњих деценија“, захваљујући ударцима које су Србији нанели Санстефански мир, Берлински конгрес и пораз у рату с Бугарском (1885). „Уз то је дошао узрујан и тежак унутарњи развитак, који нас је дискредитовао не само пред културним светом, већ у неколико и пред нама самим.“ На другом месту ово доба назвао је „периодом понижења и националног бола“. Уследило је, потом, доба нацио-

ВИТЕШКО ЗАСТУПАЊЕ СТАВОВА

Сличности између Цвијићевих и Скерлићевих тумачења националне идеје не могу се објашњавати само чињеницом да су обојица били социјалисти и самосталци. Цвијић је на те идеје полагао извесна права. Писао је да је Скерлић, у фази „када је почео мислити на стапање социјализма и југословенског национализма“, затражио од њега да о „националним и територијалним питањима“ обаве „два-три дубља и дужа разговора“, после тих сусрета, Скерлић је „витешки заступао“ Цвијићеве ставове, нарочито у македонском питању. У томе му се, по свој прилици, може веровати; упућени Слободан Јовановић, пријатељ и Скерлића и Цвијића, у свом сумарном прегледу историје српске националне идеологије као главног идеолога своје генерације и свога доба узео је Јована Цвијића.

налне обнове: Јасно се осећа да у последњим годинама готово у свима српским земљама наступа ново доба, епоха српског националног и политичког препорођаја.

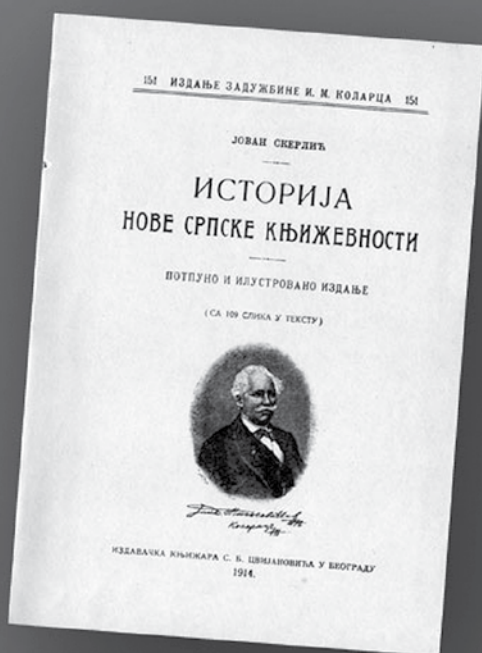
Најважнији део беседе Цвијић је посветио тумачењу како се, у оквирима тог препорода, од једног скупа личности прави народ. Главну пажњу требало је посветити деловању на одабрану групу интелигенције и на друге људе бољих осећања, при чему би главна „морална снага“ овог покрета били Београдски универзитет и „паметна журналистика“. Цвијић је посебно рачунао на младе људе „данашње генерације“, које је, како каже на другом месту, требало сачувати од штетних утицаја „малаксалих људи старије генерације“. Потом је требало „и осталим слојевима интелигенције и

СКЕРЛИЋЕВО ПРИКЛАЊАЊЕ НОВОМ ВРЕМЕНУ

У својим публицистичким текстовима и у „Историји нове српске књижевности“ Скерлић је тако одлучно одбацивао традиције српског средњег века. Српски и југословенски национализам требало је засновати на, како он каже, „свакодневној трезвености и политичком реализму“ – на лаичкој култури, политичким слободама и друштвеној солидарности. Скерлић је овако описивао разлике између такве врсте национализма и традиционалног, романтичарског национализма:

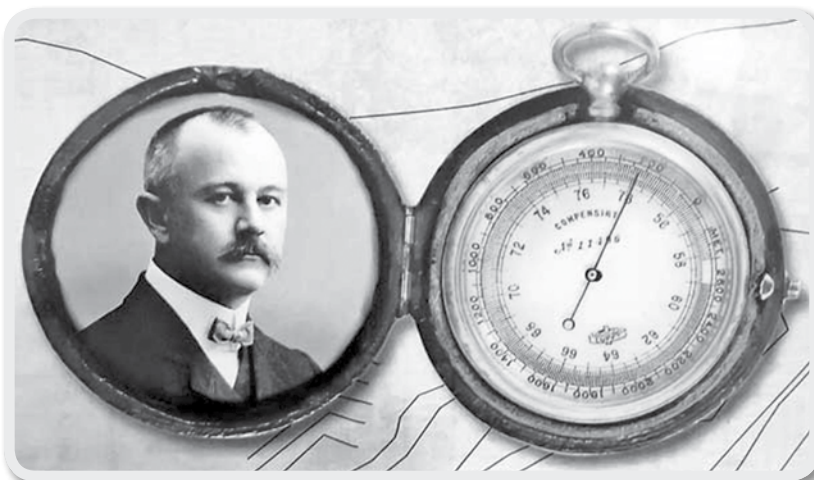
„Да се пробуди национално сећање, свест и понос; да се она аморфна маса подигне на ступањ народа, обратило се прошлости, старој слави, победама средњовековних владара. Није се народу говорило: као и сви други, зато што живиш, зато што си човек и свесно створење, и ти имаш права као и сви остали, да опстанеш, да се развијаш, да што боље живиш, да што равноправни члан људске заједнице, да идеш до пуног развића и до пуне слободе. Уместо речи иницијативе и вере у живот, позвала се у помоћ епиграфика и хералдика, средње-вековно витештво и прашљиви пергаменти.“

Овај додатак објављујемо уз финансијску помоћ
Покрајинској секретаријату за културу и информисање АП Војводине

целом народу дати национално и патриотско чуло, направити их да су у националном погледу од једног кова или слива и да при свакој својој јавној акцији помишљају на интересе целине, целог народа". Свако „мора да инстинктивно стави народну целину и њене интересе испред себе и својих личних интереса“.

„Треба да уђе у крв да се сваки јавни рад врши само ради националних интереса и ничега другог. И то треба тако да буде да није ствар размишљања већ инстинкта“. Доминик Шнапер цитира Макса Вебера, припадника Цвијићеве, Првим светским ратом обележене генерације: „Одвек сам политику разматрао само с националног становишта, и то не само инострану политику, него сваку политику уопште узев“. И Маурицио Вироли примећује да је у историји уобичајено да, када се нација нађе у опасности, језик национализма преузима „интелектуалну хегемонију“. Ове Цвијићеве изјаве требало би, наиме, тумачити у истом контексту као и исказ Војислава Вељковића о „оштром мачу и сувом баруту“; у питању је био рефлекс самоодбране и спремности на крајње пожртвовање да би се одбранила слобода и независност. Годину дана касније, у време ратне кризе због аустроугарске анексије Босне и Херцеговине и претње нападом на Србију, Цвијић ће отворено написати: „Српски се проблем мора решити силом“.

Јован Цвијић

Задовољно је Цвијић примећивао да је у демократији Србија „одмакла од свих околних држава“. На њиховим територијама „национални рад“ је требало да буде уједињен са ширењем демократских и либералних идеја, или, како он каже, „хуманих идеја Западне Европе“:

„Јер свет не живи само од националности као појма. Хоће да је слободан и осигуран, хоће ничим неспречену утакмицу способности, неће да трпи кућиће и оцаковиће који не ваљају, не воли ни

господу, ни власт, ако немају добрих особина и ако не мисле о њему и о великом националном раду“ „Свака личност, и најбеднији сељак, сазнаје за своја права, почиње ценити слободу личности и ступа у конфликт с властима и државама који противно раде. Те идеје револуционарирају свет. Уз њих, и као њихов део, распрострању се и енергичне националне мисли“.

Цвијићеве и Скерлићеве националне, демократске, препородитељске идеје имале су снажан одјек и ван Србије. Ристо Радуловић, један од најзначајнијих публициста и идеолога међу Србима Босне и Херцеговине, спретно се довијао пред аустроугарском цензуром, која је покушавала да га спречи да у свом листу „Народ“, у Мостару, објави Цвијићеву беседу „О националном раду“. Радуловић је и сам био бивши социјалиста, који се окренуо демократији и националној идеји; писао је да су његовој политичкој групи, која се окупљала око „Народа“, од свих странака у Србији, најближи били „самосталци“. У његовим текстовима могли су се пронаћи сви мо-

тиви који се налазе код Цвијића и Скерлића. Опширно је описивао моралну кризу и истицао нужност препорода, који је требало да дође од нове генерације интелектуалаца; захтевао је да се страначке страсти подреде „националном раду“; до буђења националне свести требало је стићи „просвећивањем, народним и економским подизањем“. У његовом тумачењу, српски национализам имао је изразито демократску боју. Радуловић је тврдио да је за излазак из кризе постојао само један пут: „Он се зове национализам и демократија. Ми стога не можемо имати друге заставе него национално-демократску, никаквог другог имена него национално-демократско“.

Мотиви моралне кризе старијих нараштаја и позвања нових, младих људи да препоруде нацију, још су присутнији у текстовима Владимира Гађиновића, главног идеолога најмлађе генерације српских интелектуалаца, студената и средњошколаца из Босне и Херцеговине. Међу младобосанцима је нарочито Скерлић имао огроман ауторитет, њима

МЛАДОБОСАНЦИ О СРБИЈИ

Мајка Гаврила Принципа сећала се да јој је син, приликом последње посете родном Обљају, у јануару 1914, „причао дуге приче о Србији, о српском демократизму, о једнакости, о краљу Петру, о парламенту, о томе да земља припада сељацима, о српским победама, итд“. Димитрије Митриновић, који се међу младобосанцима једини по утицају могао мерити са Гађиновићем, у свом политичком програму, који је и Принцип прихватио, савим у Скерлићевом и Цвијићевом духу, заговарао је „философију национализма“ и „радикалну демократију“.

ИДЕЈЕ СОЦИЈАЛНЕ ПРАВДЕ

У беседи „О националном раду“ Јован Цвијић је ублажио раније прокламовану потребу подређивања појединца заједници, приметивши да „патриотска осећања ипак изостају иза оних, која се могу имати при правом научном и уметничком стварању“, али и да „она спадају у најбоља и најпоноснија осећања, која човек може имати као члан друштвених заједница“. Интерес заједнице подразумевао је превазилажење себичности, прихватање демократије и верске толеранције: „У целом нашем народу ваља неговати дух праве слободе, тежње за социјалном правдом и верску толеранцију, нарочито то треба развити у осталим нашим земљама“.

Београд 1910. године

је, углавном, и посветио текст „Нови омладински листови и наш нови нараштај“. Ови млади побуњеници против аустроугарске колонијалне и феудалне власти нису, међутим, имали довољно стрпљења за Скерлићев и Цвијићев академски и демократски реформизам. Између „васпитања и револуције“, како је то говорио Скерлић, колебали су се, истина, чак и Богдан Жерајић, потоњи атентатор на генерала Варешанина (1910) и сам Владимир Гађиновић. Њихов национализам имао је, ипак, изразитије примесе социјализма и анархизма; уместо еволуције и оплеменења нарави кроз књижевност, суочени са кметством и католичким прозелитизмом, са анексијом Босне и Херцеговине (1908), Велеиздајничким процесом Србима у Загребу (1909) и укидањем свих српских организација у „изнимним мерама“ генерала Поћорека (1913), определили су се за револуцију и атентате. Гаврило Принцип је, када га је судија питао за његове мотиве, изричито навео понижавања сељака, Велеиздајнички процес и „изнимне мере“.

Нарочито су снажно одјекнула хапшења и страдања Петра Кочића. Вођа политичке групе око бањалучке „Отаџбине“, Кочић је био сав у идејама друштвене правде, достојанства малих људи, Цвијићевог „најбеднијег сељака“ који „сазнаје за своја права“ и „ступа у конфликт с властима“. Скерлић је ова-

МАКЕДОНСКО ПИТАЊЕ

Јован Цвијић је тврдио је да ће становништво Македоније, као „флотантна народна маса“ прихватити идентитет оне суседне државе која га обухвати унутар својих граница. Таква схватања делио је са утицајним Светиславом Симићем; она ће, после 1903. постати званично српско тумачење македонског питања. Пријатељ и сарадник Цвијића и Симића, Слободан Јовановић, тврдио је да се национализам њиховог поколења уобличио управо на македонском питању, и да је у томе кључну улогу одиграо Јован Цвијић. По свему судећи, југословенски идентитетски експеримент, у који су се упустиле српске елите, започет је у Македонији.

Краљ Петар Први Карађорђевић

ко описивао Кочићеве политичке идеје: „Његов борбени национализам има широку социјалну основицу, он је смео и бунтован дух, и његова љубав према сељаку није сентименталност и саучешће старих, но широк, бунтован дух модерних“. Први објављени радови Владимира Гађиновића били су одушевљени прикази Кочићевих

Sarajevo

Ehrfurts-
vollen
Guldigung
Ferngruss
sendet

Aljos Tercek,
Gymnasial-
schüler der
III. Klasse

приповедака, сасвим у духу Скерлићевих идеја.

Ристо Радуловић се, ипак, повремено колебао у свом демократизму; за разлику од Петра Кочића и младобосанаца, потцењивао је памет „сељачких маса“, захтевао је више опрезности, „више националног егизма“ у односу Срба према хрватском националном покрету. У поређењу са Цвијићем и Скерлићем, чији је национализам с временом добијао све изразитију југословенску боју, Херцеговци Радуловић и Гађиновић задржали су изразитији српски став.

Демократија је, захваљујући Скерлићу и Цвијићу, али и демократском поретку заведеном доласком краља Петра Карађорђевића на власт 1903, заиста постала кључни састојак српске националне идеје. С преласком Дрине Срби из Босне и Херцеговине прелазили су из колонијалног, феудалног, полицијског поретка у националну државу, у

старске гимназије, који је у Београду деценима стан са Гаврилом Принципом и Трифком Грабежом, сећао се касније да су он и његови пријатељи брзо приметили да су у Београду људи „корачали уздигнуте главе“, да су „по каванама гласно разговарали и смејали се“ и да су ту за истим столом седели „официри са обичним грађанима, сељаци у народној ношњи и опанцима са господом, са високим чиновницима, народним посланицима, чак и са министрима. То нам је изгледало чудно, али нам је и импоновало – тако се нешто није могло ни замислити у Мостару, Сарајеву и другде у оквиру Аустроугарске.“

Јован Ђоновић, један од црногорских студената у тадашњем Београду, овако је описивао Србију из доба 1903–1914: „Србија је пре рата била атракциона тачка за све Србе и Југословене својим слободама и својом демократијом. Новом режиму у Србији није била потребна никаква нарочита пропаганда међу Југословенима. Највећа пропаганда биле су њене слободе и њена демократија“. Много више од младобосанаца, црногорска „Омладина“, како је сама себе звала, утицала је на политичке прилике у својој земљи. Тамо се, са објавом Устава 1905, покренуо и страначки живот. И црногорска Народна странка је у свом програму спајала национализам и демократију; она је захтевала приближавање Србији и заједнички рад на националном уједињењу. Права народна странка покушавала је, насупрот већини гласача и посланика у скупштини, да одбрани личну власт и династичке интересе књаза Николе Петровића.

Београдска и петроградска црногорска омладина следила је, углавном, Народну странку, при чему је од ње била знатно радикалнија. „Демократија постаје конзервативна тамо где има шта чувати. Али, тамо где је наслеђе рђаво, постаје револуционарно. Наслеђе црногорске демократске мисли било је такво да се није имало шта чувати“ – писао је Ђоновић. Радикализацији омладине допринели су прогони којима их је подвргао књаз Никола; политички процеси и репресија проширили су се и на Народну странку у време Бомбашке (1907) и Колашинске афере (1909). И црногорски студенти су, како каже Ђоновић, у Србији за неспоран ауторитет признавали само Јована Скерлића, најближи су

ПАТРИОТИЗАМ НИЈЕ АНТИКВАРНИЦА

Скерлић је неуморно и речито објашњавао како је требало да изгледа тај нови патриотизам:

„Наш патриотизам није онај антикварски, метафизичарски и фразеолошки романтичарски национализам старијих нараштаја, но савремено, стварно, трезвено, демократско и социјално осећање солидарности са својим народом, са широким слојевима народним који чине темељ и суштину једне расе. Ми не волимо историјске фантоме, но живе људе, и нама је много ближи један сељак и радник данашњег доба но 'христољубиви владари' и сјајна властела из Средњег века“.

Одушевљен победама у Првом балканском рату, Скерлић је, међутим, заборавио на ове идеолошке обзире; уводник „Светли дани“ (1912) био је пун подсећања на српску средњовековну славу и на „за навек освештене косовске витезове“.

били Самосталној радикалној странци. У присним односима били су са Љубомиром Давидовићем, који је од 1912. био вођа самосталаца, док са Пашићевим старим радикалима нису имали скоро никакве додире.

Водећи српски интелектуалци и идеолози с почетка двадесетог века, нацију и национални идентитет сматрали су, дакле, променљивим категоријама, али нико од њих није писао о „прављењу народа“ ни из чега; реч је пре била о зидању од постојећих, вековима старих материјала. Прелазак на југословенску пропаганду после 1904. године такође је откривао уверење да се национални идентитет могао смишљено обликовати и мењати; југословенство је, у ствари, било једна од последица оваквих схватања. На трагу Хердерових идеја о откривању „народне душе“ преко народне књижевности, уметности, музике, том подухвату посветили су се српски писци, критичари, лингвисти, музиколози, етнологзи, географи; од 1904. редовно су сазиване конференције јужнословенских студената, писаца, новинара, лекара.

којој су владали демократија и парламентаризам, и у егалитаристичко друштво слободних сељака, са готово општим правом гласа. Цвијић је на својим путовањима учио да је „поред јаког националног осећања и културе“, управо у томе била привлачност Србије за Србе из околних земаља.

Ратко Парезјанин, одбегли ђак мо-

На критике оних који су примећивали да шири слојеви, дубоко подељени религијом, не деле ентузијазам интелектуалаца за конструисање југословенске идеје, Скерлић је одговарао, позивајући се на француског историчара Албера Малеа: „Али, ако идеја није свуда у народу, она је свуда у елити. То је главно: нису напуљски лазарони или венецијански гондолијери створили талијанско јединство, но мислиоци“. Скерлић је веровао да је требало само „национализовати“ муслимане и католике; оног часа када буду „национално, демократско и модерно“ ставили на место традиционалног и верског, постаће свесни заједничког језика и заједничких интереса, који су их везивали за Србе.

Цвијићеве идеје биле су део ширих кретања у тадашњој европској науци. У извештају са студија у Бечу, који је, као државни питомац 1891. послао министру, Цвијић је писао да му је његов ментор Албрехт Пенк држао курсеве из „културне географије или антропогеографије“. У „Културним појасима Балканског полуострва“ Цвијић се позивао на географе Фридриха Рацела, Карла Ритера и Томаса Бакла. Рацелове идеје имаће значајан утицај на Карла Лампрехта и Фредерика Џексона Тарнера и, преко дела ових писаца, на потоње студије културе и културне историје. Цвијићева антропогеографска тумачења умногоме су се подударала и са схватањима француских антрополога Жозефа Деникера и Ежена Питара.

Слободан Јовановић је у „Гласнику“, мање од годину дана после Цвијићевих „Културних појасева“, приказао књигу „Постанак и развитак народа“, српски превод дела „Physics and Politics“ Валтера Беџхота. Овај вијекторијански либерал,

Стојан Новаковић

не, мерила за националну припадност утврђивала су се, наиме, објективним, етничким мерилима: језиком и пореклом. Сами Французи и Немци, завађени због Алзаса и Лорене, наглашавали су ове разлике. Немци су тврдили да су Алзашани језички и етнички били Немци; Французи су доказивали да су они, слободном вољом, још у добу Француске револуције и Наполеонових ратова, изабрали да буду Французи. У преломном времену 1789–1815. настала су ова два супарничка обрасца; они су коначно уобличени од 1889. до 1914. године.

Подела на нацију слободне воље и нацију језика и порекла, више је сведочила о стању свести у Европи позног XIX и раног XX века него што је одражавала стварност. Француски модел, у ствари, није био лишен објективних, језичких и етничких мерила; немачки образац подразумевао је и субјективна, демократска

уочи Првог светског рата углавном заснивала на идејама и тумачењима оријенталисте, историчара и позитивисте Ернеста Ренана, изнесеним у његовом чувеном предавању „Шта је нација“ (Quest-ce qu'une nation) 1882. године. Ренан је тврдио да је нација „умни принцип“, који „чине две ствари“: „заједничка срећа у прошлости“ и „општа воља у садашњости“. Припаднике нације повезују заједничке успомене, нарочито сећања на заједничка страдања, и воља, заснована на заједничким идеалима, да се у садашњости дели заједничка судбина. Садашњост је претежнија од прошлости; људи се свакога дана, „свакодневним плебисцитом“, изјашњавају о томе да ли желе да припадају нацији, као заједници идеала и сећања. Када је потребно да се решавају непосредна наци-

као још једно оруђе отпора. Последица ће бити још дубљи раскорак између елитног и масовног виђења нације и националног идентитета, него у Француској.

Српски интелектуалци су познавали разлике између француског и немачког модела. У „Јединињу Немачке“ (1898.) „деловац“ Дража Павловић је писао да „присталице француске школе“ „идентификују суштину народносне идеје са демократским појмом о суверенитету, са правом слободе самоопредељења једног народа“; њихов „критеријум“ је у „слободно исказаној вољи једног племена, народа, а није у обележју језика, крвног сродства, обичаја, итд.“ Друга школа узима као главно обележје народности језик и крвно сродство, те при решавању народносних питања треба се

СВЕСНА „КУЛТУРНА УКРШТАЊА“

Јован Цвијић је веровао да су се „културни појасеви“, као идентитети могли смишљено обликовати; неки су се могли подстицати, други ослабити. О тим свесним „културним укрштањима“ Цвијић је писао и 1914. после ослобођења Старе Србије и Македоније, у чланку „Географски и културни положај Србије“. Цвијић је за основу југословенског идентитета узео „динарски тип“, изведен из „патријархалног културног појаса“, који је обухватао припаднике различитих етничких група. Код Цвијића, национална и културна припадност биле су објективне чињенице, али су се од њих, слободном вољом, „прављењем народа“, накнадно могли добијати нови квалитети.

онална питања, најважније мерило, ипак, мора да буде слободна воља: „Воља народа јесте једини законски критеријум коме се треба обратити.“ Ренан је, наравно, на уму имао судбину Алзаса и Лорене. Свестан, ипак, субјективности и релативности појма „слободне воље“, дозвољавао је примену и осталих мерила, као што су, на пример, језик, религија, или географија.

Ренаново тумачење нације брзо се ширило балканским земљама. Ово предавање је већ 1883. преведено и објављено у Београду, под насловом „Шта је народ“, да би у новом преводу из 1907. реч „народ“ била замењена са „нација“.

Од 1903. српски национализам се свесно везивао за француски модел; уз његову помоћ одупирао се немачким и аустро-угарским утицајима. У исто време, нација као „заједница воље“ омогућава-ла је да се, упркос објективним препрекама, уобличи југословенска политика,

најпре на то обазрети, па тек онда на плебисцит“. Овој, „другој школи“, припадали су, према Павловићу, Немци и Италијани.

Јован Скерлић је, такође, подвлачио разлике између француског и немачког модела. Позивајући се на тумачења историчара Шарла Сењобоса, он пише:

„Али није расправљено: шта је принцип националности, шта сачињава један народ? Да ли јединство расе, као што тврде Немци? Или јединство и сличност језика, као што тврде панслависти? Или заједница воље, жеља бити под једном истом владавином, као што тврде Французи, Швајцарци, Американци? Или само чињеница што се станује на једном истом земљишту, као што је тврдио вођ мађарске аристократије Андраши?“

Скерлићев идеал била је, наравно, „заједница воље“ коју су проповедале демократске републике – Француска, Швајцарска и САД. Уз то, посебно је наглашавао разлике између француског просветитељског и револуционарног позивања на права и потребе садашњих и будућих поколења, и немачког романтичарског уздицања средњовековне прошлости:

„Француски патриотизам, који је крајем XVIII века запалио стару монархијску и феудалну Европу, налазио је своје хране у широком хуманитарним идејама века просвете, и Французи су ратовали на три границе са свим владарима, у име начела Слободе, Једнакости и Братства, изједначив ствар Француске са стварју човечанства.“ „У Немачкој, патриотизам је имао одбрамбен и узак локалан карактер“. „Цео немачки романтизам имао је феудални карактер и мало је ствари које је немачка поезија тако опевала, колико рушевине средњовековних рittersких замкова који се огледају на зеленој површини Рајне“.

(Приређено према књизи др Милоша Ковића „Срби 1903–1914. – историја идеја“)

ЦВИЈИЋЕВО ТУМАЧЕЊЕ КУЛТУРЕ БАЛКАНА

За тумачење нације као променљиве појаве, подложне људској вољи, огроман значај имала је појава чланка „Културни појаси Балканског полуострва“, Јована Цвијића, у „Српском књижевном гласнику“ 1902. године. У најкраћем, Цвијић је тврдио да су се на Балкану могли препознати различити „културни појасеви“, и да су се они, као геолошки слојеви, понекад налазили на истим територијама. Њихове границе нису се нужно подударале са етничким границама, па је становништво једне области, иако етнички различито, у културном смислу могло да буде врло блиско. То је значило да су се идентитети појединаца, друштвених група, становништва целих балканских земаља састојали од различитих врста припадности.

уредник утицајног листа „Економист“, био је радо читан и међу Јовановићевим либералским и напредњачким пријатељима из „Ред“ и „Српског прегледа“ (Љубомир Недић, Богдан и Павле Поповић, Драгиша Мијушковић) и међу српским радикалима (Стојан Протић). Слободан Јовановић је, позивајући се на Беџхота, тврдио да су „непрогресивни народи“, неспремни да мењају своје „наслеђене светиње“, осуђени на то да подлегну моћи „прогресивних“ народа. Беџхот је, наиме, тврдио да народ, чији вођећи припадници покажу спремност на промене, „угледањем“ на изабране узор, може брзо да се промени:

„После једне или две генерације изглед народа постаје други; они који се истичу, који су карактеристични, изменили су се, а они који се само угледају на друге, пошли су за измењеним узором, и резултат је угледања потпуна измена. Тром народ може постати вредним, богат може постати сиротним, религиозан нерелигиозним као каквом каролијом“.

Воља, свесна одлука, била је дакле, најважнији чинилац у „прављењу нације“. У француској Трећој републици слободно изражена воља била је већ главно мерило националне припадности. Насупрот том француском, субјективном, демократском, грађанском моделу стајао је немачки образац. С друге стране Рај-

начела. Немачки романтичари су се, истина, позивали на побожни и рурални средњи век, а Француски просветитељи на рад за унапређење животних услова најширих друштвених слојева; но ни позивања Француза на демократију античке Атине и на Римску републику нису била лишена романтичарских заноса. У Француској је, управо у овом добу, „афера Драјфус“ открила раскорак између званичног, револуционарног, грађанског националног модела и традиционалног, етничког, већинског расположења. Разлике у субјективним и објективним критеријумима остале су све до данас видљиве у званичним тумачењима француског и немачког националног идентитета. Истраживачи, ипак, уочавају раскорак између француског историјског наслеђа и радикалног, револуционарног тумачења националног идентитета; с друге стране, немачки модел проглашен је одговорним за нацизам и Други светски рат.

Званична француска национална идеологија се у деценији

Богдан Жерајић